Íå ïàê³äàéöå æ ìîâû íàøàé áåëàðóñêàé, êàá íå ¢ì¸ðë³!
ÔÐÀÍÖ²ØÀÊ ÁÀÃÓØÝÂ²×

Ñîéì Ïàðòû³ ÁÍÔ àáâÿñö³¢ 2019 ãîä Ãîäàì áåëàðóñêàé ìîâû

Áåëàðóñêàÿ ìîâà - íàéâàæíåéøû ôàêòàð íàöûÿíàëüíàé áÿñïåê³ äëÿ íåçàëåæíàé áåëàðóñêàé äçÿðæàâû

Çàÿâà Ñîéìà Ïàðòû³ ÁÍÔ 12 ñòóäçåíÿ 2019 ãîäà

12 ñòóäçåíÿ Ñîéì Ïàðòû³ ÁÍÔ íà ñâà³ì ïåðøûì ïàñåäæàíí³ ïðûíÿ¢ çàÿâó “ Áåëàðóñêàÿ ìîâà - íàéâàæíåéøû ôàêòàð íàöûÿíàëüíàé áÿñïåê³ äëÿ íåçàëåæíàé áåëàðóñêàé äçÿðæàâû”, ó ÿêîé àáâÿñö³¢ 2019 ãîäà Ãîäàì áåëàðóñêàé ìîâû , ÷àãî äàá³âàë³ñÿ ìíîã³ÿ àðãàí³çàöû³ ³ ãðàìàäçÿíå àä Áåëàðóñêàé äçÿðæàâû, àëå òàê ³ íå äàá³ë³ñÿ. Ó çàÿâå ¢ ïðûâàòíàñö³ ãàâîðûööà:

“Ó àïîøí³ÿ ìåñÿöû ç ïàäà÷û ðàñåéñê³õ äçÿðæñëóæáî¢öà¢ ó ÑÌ² ³çíî¢êó ¢ê³íóòû ³íñ³íóàöû³ ïðà ¢âàñàáëåííå ¢ æûöö¸ àâàíòóðû ïàä íàçâàé "ñàþçíàÿ äçÿðæàâà". ... Ïàêóëü ³ñíóå "ñàþçíàÿ äçÿ-ðæàâà" - ³ñíóå ïàãðîçà àíøëþñó, ë³êâ³äàöû³ áåëàðóñêàé äçÿðæàâû ³ ÿå ³íêàðïàðàöû³ ¢ ñêëàä Ðàñå³.

Ðàçàì ç òûì ÁÍÔ öâ¸ðäà ïåðàêàíàíû ¢ òûì, øòî áåëàðóñêàÿ íåçàëåæíàñöü ãðóíòóåööà íå òîëüê³ íà ôàðìàëüíà-ïðàâàâûõ ³íñòûòóòàõ, à òûì áîëüø íå íà äàç³íàñíîíàé à¢òàðûòàðíàé óëàäçå. Öÿïåðàøíÿÿ Ðýñïóáë³êà Áåëàðóñü êàøòî¢íàÿ íå ñàìà ïà ñàáå, ³ òûì áîëüø íå ÿê "ïàäìàíäàòíàÿ òýðûòîðûÿ"... Ðýñïóáë³êà Áåëàðóñü ¸ñöü ôîðìàé ³ñíàâàííÿ áåëàðóñêàé íàöû³ - ³ òîëüê³ ÿê áåëàðóñêàÿ íàöûÿíàëüíàÿ äçÿðæàâà ÿíà ìàå ñýíñ äëÿ ³ñíàâàííÿ ³ ìîæà ïðýòýíäàâàöü íà ¢ñòîéë³âàñöü. Äçÿðæà¢íûÿ ³íñòûòóòû áóäóöü ñàïðà¢äû ìîöíûÿ òîëüê³ òàäû, êàë³ áóäóöü àáàï³ðàööà íà áåëàðóñêàå ãðàìàäñòâà, áåëàðóñê³ á³çíýñ, áåëàðóñêàå ñÿëÿíñòâà, áåëàðóñêàå âîéñêà, áåëàðóñê³ÿ ÑÌ², áåëàðóñêóþ öàðêâó, íà ïà÷óöö¸ íàøàé àãóëüíàé ³äýíòû÷íàñö³ ÿê áåëàðóñà¢ ³ ïà÷óöö¸ íàøàé ñóïîëüíàé àäêàçíàñö³ çà ë¸ñ íàøàé êðà³íû ³ áóäó÷ûõ ïàêàëåííÿ¢ áåëàðóñà¢.

Ó ãýòàé ñ³ñòýìå äçÿðæà¢òâàðàëüíûõ ïàäìóðêà¢ íàéâàæíåéøûì ýëåìåíòàì ç'ÿ¢ëÿåööà áåëàðóñêàÿ ìîâà. Âûáàð íà êàðûñöü áåëàðóñêàé ìîâû - ãýòà âûáàð íà êàðûñöü íàöûÿíàëüíàé äçÿðæàâû ³, ó ðýøöå-ðýøò, àäç³íà ìàã÷ûìû âûáàð äëÿ ñàïðà¢äíàãà áåëàðóñêàãà ïàòðû¸òà.

Ïàêóëü çíà÷íàÿ ÷àñòêà áåëàðóñà¢ íå êàðûñòàåööà áåëàðóñêàé ìîâàé, ãëÿäç³öü ðàñåéñê³ÿ òýëåêàíàëû, æûâå ¢ ðàñåéñêàé ì³¢íàé ïðàñòîðû - çà¢æäû áóäçå íåáÿñïåêà òàãî, øòî ñþäû ïðûéäóöü ðàñåéñê³ÿ òàíê³ "áàðàí³öü ðóñêàìî¢íûõ". Íåçàëåæíà æ ðàñåéñê³ÿ øàâ³í³ñòû êàæóöü øòî "ðóññêèé ìèð" - ãýòà ¢ñÿ ïðàñòîðà ïàíàâàííÿ ðàñåéñêàé ìîâû.

Ïðûìàþ÷û ïàä óâàãó àêòûâ³çàöûþ àíòûáåëàðóñê³õ âûñòóïà¢ ³ ³íôàðìàöûéíûõ àòàê ñóïðàöü Áåëàðóñ³ ³ áåëàðóñà¢, ìû àáâÿø÷àåì 2019 ãîä Ãîäàì áåëàðóñêàé ìîâû ³ çàêë³êàåì äà íàñòóïíûõ êðîêà¢ ïà ¢ìàöàâàíí³ áåëàðóñêàé ìîâû:

- çàêë³êàåì óñ³õ æûõàðî¢ Áåëàðóñ³ ³ ¢äàñêàíàëüâàöü ñòóäûþ âàëîäàííÿ áåëàðóñêàé ìîâàé, çàêë³êàåì äà íàñòóïíûõ êðîêà¢ ïà ¢ìàöàâàíí³ áåëàðóñêàé ìîâû â à¢ñ³õ æûööÿâûõ âûïàäêàõ, ³í³öûÿâàöü ñòâàðýííå áåëàðóñêàìî¢íûõ ãðóïà¢ ³ ëûíÿ¢ ó íàâó÷àëüíûõ óñòàíîâàõ ðîçíûõ óçðîâíÿ¢;

- çàêë³êàåì óñ³õ áåëàðóñà¢ ïàäòðûìëiâàöü ïðàäïðûåìñòâû ³ ëþäçåé, ÿê³ ïðûçíà÷àíû íà êàñòðû÷í³ê 2019 ãîäà, ïàçíà÷àöü áåëàðóñêóþ ìîâó ¢ ÿêàñö³ ðîäíàé ìîâû ³ ìîâû øòîäç¸ííàãà ¢æûòêó äîìà;

- çàêë³êàåì áåëàðóñê³õ á³çíýñ, óñ³õ âûòâîðöà¢ òàâàðà¢ ³ ïàñëóãà¢, êàðûñòàööà áåëàðóñêàé ìîâàé ó ðýêëàìíûõ êàìïàí³ÿõ, ó àçäàáëåíí³ òàâàðà¢, ó êàìóí³êàöû³ ç ïàêóïí³êàì³ ³ êë³åíòàì³;

- ïàòðàáóåì àä óëàäà¢ Áåëàðóñ³ àäíà¢ëåííÿ òðàíñëÿöû³ ðàñåéñê³õ òýëåêàíàëà¢, ÿê³ÿ ðàñïàëüâàþöü ³í³öûÿòûâó ïà-ñòàðàíñê³ àïåðàöûéíàé ìîâå, çàÿ¢ëåííå àá ³íôàðìàöûéíûõ àâàíñàõ ³ àäíà¢ëåííå ç àá ìàðàëüíà-ãàáàëüíûõ óìîâàõ äëÿ íàöûÿíàëüíàé ³íôàðìàöû³;

- ïàòðàáóåì àä óëàäà¢ Áåëàðóñ³ ïðûíÿööÿ àêòà¢ çàêàíàäà¢÷ûõ íà áåëàðóñêàé ìîâå;

- çàêë³êàåì óëàäû Áåëàðóñ³ ïàøûðàöü âûêàðûñòàííå áåëàðóñêàé ìîâû ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³, ó òûì ë³êó ñòâàðàöü âûøýéøûÿ íàâó÷àëüíûÿ ¢ñòàíîâû ç âûêëàäàííåì íà áåëàðóñêàé ìîâå ³ ïðûíÿöü íà çàêàíàäà¢÷ûì óçðîâí³ äçÿðæà¢íóþ ïðàãðàìó ðàçâ³ööÿ ³ ïàäòðûìê³ áåëàðóñêàé ìîâû ³ âûäçÿëåííåì ñðîäêà¢ íà êîíêóðñíàé àñíîâå íåäçÿðæà¢íûì ³í³öûÿòûâàì ³ àðãàí³çàöûÿì ãðàìàäçÿíñêàé ñóïîëüíàñö³;

- íàãàäâàåì øòî àä 1 ñòóäçåíÿ 2019 ãîäà ¢ñå ³íòýðíýò-ñàéòû äçÿðæà¢íûõ îðãàíà¢, ïðàäïðûåìñòâà¢ ³ àðãàí³çàöûÿ¢ ïàâ³ííû ìåöü áåëàðóñêàìî¢íûÿ âåðñ³³ ³ àáàâÿçâàåì ïðà íàìåð ï³ëüíà àäñî÷âàöü âûêàíàííå ãýòàé íîðìû çàêîíà ïðàç ìàí³òîðûíã äçÿðæà¢íûõ ñàéòà¢ ç ðýàãàâàííåì íà ïàðóøýíí³ øëÿõàì àäïàâåäíûõ çâàðîòà¢ äà ¢ëàäàëüí³êà¢ ñàéòà¢ ³, ïðû ñ³ñòýìíûõ ïàðóøýííÿõ, øëÿõàì ñêàðãà¢ ó ì³í³ñòýðñòâà ³íôàðìàöû³.”

Çà äàâà äí³, ÿê³ÿ ïðàéøë³ ïàä ìîìàíòó ïðûíÿööÿ çàÿâû, óæî ìíîã³ÿ ãðàìàäñê³ÿ àðãàí³çàöû³ Áåëàðóñ³ âûêàçàë³ ïàäòðûìêó Ïàðòû³ ÁÍÔ ³ ãàòî¢íàñöü ïà¢íàâàðòàñíà ¢êëþ÷ûööà ¢Ãîä áåëàðóñêàé ìîâû.

Íàø êàð.

²í³öûÿòûâà ãîäà àä ÒÁÌ

Ó ÷àöâåð 10 ñòóäçåíÿ ¢ êóëüòóðíàìó öýíòðû "Êîðïóñ" ó Ì³íñêó á³ë³ íàçâàíû ïåðàìîæöû ïðýì³³ "×ýìï³¸íû ãðàìàäçÿíñêàé ñóïîëüíàñö³". Äçÿêóþ ðàç ÿå ¢ðó÷àëà Àñàìáëåÿ ÍÄÀ. Ó øîðò-ë³ñöå áûëî 57 íàì³íàíòà¢, à ¢ æóðû - 112 ãðàìàäñê³õ ë³äàðà¢, ýêñïåðòà¢ ³ æóðíàë³ñòà¢ ç óñ¸é Áåëàðóñ³.

Ó íàì³íàöû³ "Íîâàÿ ³í³öûÿòûâà" ¢çíàãàðîäó àòðûìàëà ³í³öûÿòûâà ÒÁÌ “Óí³â åðñ³òýò ³ìÿ Ì³ëà Ã³ëåâ³÷à”. Çàðýã³ñòðàâàíû ¢ ÿêàñö³ ¢ñòàíîâû ¢ ñàêàâ³êó 2018. Çàñíàâàíû ÒÁÌ, êàá âûïðàâ³öü ãàíåáíóþ ñ³òóàöûþ ç íåìàã÷ûìàñöþ àòðûìàöü âûøýéøóþ àäóêàöûþ íà áåëàðóñêàé ìîâå.

Àñàìáëåÿ ÍÄÀ.

ÒÁÌ ïðàâÿëî ¢ Áàðàíàâ³÷àõ Äçåíü çäàðî¢ÿ

Ñÿáðû Áàðàíàâ³öêàãà òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû íà âûõîäíûõ ïðàâÿë³ Äçåíü çäàðî¢ÿ. Àëå ãýòà áûë³ íå òîëüê³ ïðàãóëê³ íà ïðûðîäçå ³ êàòàíí³ íà ëûæàõ. Çíàéøî¢ñÿ ÷àñ ³ íà äóõî¢íûÿ äû ³íòýëåêòóàëüíûÿ ïðàêòûêàâàíí³, êàæà ñòàðøûíÿ òàâàðûñòâà Òàööÿíà Ê³ñåëü:

- Àðãàí³çàâàë³ êàòàííå íà ëûæàõ. Ó íàñ áûë³ ìóçûê³, ìû âåëüì³ äîáðà ïàòàíöàâàë³. Íàøû áàðàíàâ³÷ê³ÿ ïàýòû ïðààñòàâ³ë³ ñâàå òâîðû, ïðàâÿë³ â³êòàðûíó.

Ì³êàëàé Ïàäãàéñê³ - íàìåñí³ê ñòàðøûí³ Áàðàíàâ³öêàãà ÒÁÌ:

- ßêðàç ³ ç íàãîäû'åì íàì âåëüì³ ïàøàíö³ëà. Ïàñÿäçå³ çà ñòàëîì, ïàï³ë³ ãàðáàòû, ïàòàíöàâàë³, ïàñïÿâàë³ ïåñí³.

Ïðûñóòíûÿ áûë³ âåëüì³ ¢äçÿ÷íûÿ àðãàí³çàòàðàì Ì³êàëàþ Ïàäãàéñêàìó ³ Òàööÿíå Ê³ñåëü çà öóä¢íàå ìåðàïðûåìñòâà. Ïà ñëîâàõ ïðûñóòíûõ, ÿíî àá'ÿäíàëà ëþäçåé ³ ïàêàçàëà, øòî øìàò ÷àãî ìû íå âåäàåì ïðà íàøó Ðàäç³ìó.

Áåëàðóñêàå Ðàäûё Ðàöûÿ, Áàðàíàâ³÷û.

pawet.net

¹ 3 (1414) 16 ÑÒÓÄÇÅÍß 2019 ã.

Наша слова

Äàðàã³ÿ áðàòû-áåëàðóñû!

Äàâàéöå ¢ñ¸é ãðàìàäîé ïðàâÿäç¸ì 2019 ãîä ïàä äýâ³çàì **Ãîäà áåëàðóñêàé ìîâû**. Íå äàìî í³êîìó çàãíàöü ÿå ¢ ìàã³ëó!

Íà íàøûÿ çâàðîòû íà ïðàöÿãó 2018 ãîäà äà ¢ëàäà¢ àáâÿñö³öü 2019 ãîä **Ãîäàì áåëàðóñêàé ìîâû** íå àòðûìàíà çãîäà, øòî ñâåä÷ûöü ïðà ³õ àáûÿêàâàå ñòà¢ëåííå äà íàøàãà íàöûÿíàëüíàãà ñêàðáó. Ïàêîëüê³ ¸í ïðîñòà íà íàøûõ âà÷àõ íåçâàðîòíà ã³íå ³ íå âûêë³êàå àí³ÿêàé òðûâîã³, çàêëàïî÷àíàñö³ ¢ äçÿðæàâû ³ øìàòó êàãî ç òûõ, õòî çàë³÷âàå ñÿáå äà íàöûÿíàëüíàé ïàë³òû÷íàé ³ ³íòýëåêòóàëüíàé ýë³òû, ìû ïðîñ³ì öÿáå, äàðàã³ áåëàðóñê³ íàðîä, ñàìîìó ¢çÿöü ãýòóþ âûñîêàðîäíóþ, âûðàòàâàëüíóþ ³í³öûÿòûâó ¢ ñâàå ðóê³ ³ ïðàâåñö³ ¢âåñü 2019 ãîä ïàä äýâ³çàì Ãîäà áåëàðóñêàé ìîâû, øòî, óïý¢íåíû, ïîéäçå ¸é íà êàðûñöü, çàòàðìîç³öü íàâÿçàíû íàì óëàñíàé äçÿðæàâàé ïàã³áåëüíû ïðàöýñ ðóñ³ô³êàöû³. ² õàöÿ ¢ àáñàëþòíàé ñâà¸é áàëüøûí³ áåëàðóñû ïðàâ³ëüíà ¢ÿ¢ëÿþöü ã³ñòàðû÷íàå çíà÷ýííå ñâà¸é ðîäíàé ìîâû ¢ ³õ ë¸ñå, âåäàþöü, øòî òðýáà êîæíàìó ³ ¢ñ³ì ðàá³öü, àáâÿñö³¢øû 2019 ãîä Ãîäàì áåëàðóñêàé ìîâû, ìû äàçâîë³ì ñàáå íåêàëüê³ ïàðàçâàæàöü íàä ãýòûì³ íÿïðîñòûì³ ïûòàííÿì³.

Ó ñâåöå ïðûíÿòà ë³÷ûöü ³ çóñ³ì ñëóøíà, øòî ëþäç³, ÿê³ÿ ïà ðîçíûõ ïðû÷ûíàõ âûðàêë³ñÿ, íå êàðûñòàþööà ðîäíàé ìîâàé ñâà¸é çÿìë³ - ãýòà ¢æî íå íàðîä, íå íàöûÿ, à íåéê³ íàòî¢ï, íàñåëüí³öòâà. Ìû æ íå áóäçåì òàê³ì³ ñóðîâûì³ ñóääçÿì³ ¢ âûçíà÷ýíí³ íàçâû äëÿ àäðûíóòûõ àä ìàò÷ûíàé ìîâû áåëàðóñà¢, äîáðà âåäàþ÷û, ÿêóþ êàíñêóþ äîçó ðóñ³ô³êàöû³ ÿíû íå ïà ñâà¸é âîë³ ãëûíóë³ çà öàðñê³ì ³ ñàâåöê³ì ÷àñàì³, ³ øòî çà àïîøí³ÿ 24 ãàäû ôóíêöûÿâàííÿ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ãýòàÿ äîçà íàáûëà íå÷óâàíûÿ ðàíåé ïàìåðû, ñòàëà ïðàêòû÷íà ñìÿðîòíàé. ² êàë³ ¢ ìîö òàê³õ æîðñòê³õ ýòíàêóëüòóðíûõ êàòàâàííÿ¢ ç áîêó ÷óæûõ ³ ¢ëàñíàé ãàäî¢ë³ çàöÿòûõ ðóñ³ô³êàòàðà¢ ñ¸ííÿ òîëüê³ àäç³í ç ïÿö³ áåëàðóñà¢ ç'ÿ¢ëÿåööà àêòû¢íûì íîñüá³òàì ðîäíàé ìîâû, áóäçå íåçàñëóæàíà íàçûâàöü íàø íàðîä íàñåëüí³öòâàì ö³ íàòî¢ïàì. Çàòîå ñàìûÿ ãàíåáíûÿ àçíà÷ýíí³ ìîæíà ¢æûöü ó äà÷ûíåíí³ äà òûõ, õòî ðàíåé ³ ñ¸ííÿ çàéìàåööà ðóñ³ô³êàöûÿé áåëàðóñà¢. Òàìó äàâàéöå ãàíàðûööà òûì³, õòî íåêàë³ æû¢ ³ ñ¸ííÿ æûâå ç áåëàðóñêàé ìîâàé ó ñýðöû ³ ðîá³öü òàê, êàá êîëüêàñíà ðàñë³ øýðàã³ òàê³õ ñàïðà¢äíûõ íàöûÿíàëüíûõ ïàòðû¸òà¢ Áàöüêà¢ø÷ûíû.

Ó ñòóï³öü æà ¢ øýðàã³ òàê³õ ãàíàðîâûõ ëþäçåé äîñûöü ïðîñòà: áåç êàìàíäû çâåðõó ïà÷ûíàöü ïàêðûñå äàëó÷àöü ñÿáå ç ïåðøûõ äç¸í 2019 ãîäà äà áåëàðóñêàãà ñëîâà. Âåëüì³ ïàæàäàíà, êàá òàêîå ïðàâ³ëà ïðûíÿë³ äëÿ ñÿáå ¢ñå ÷ëåíû ñÿì'³, ïà÷ûíàþ÷û ³ àä òàãî, õòî òîëüê³ âó÷ûööà ðàçìà¢ëÿöü. Ó âûí³êó òàêàÿ ñÿì'ÿ ñòàíå ëàáàðàòîðûÿé, êàá³íåòàì áåëàðóñêàé ìîâû. Âÿë³êóþ êàðûñöü ¸é ïðûíÿñå, êàë³ âû àôîðì³öå ãàäàâóþ ö³ íà ìåíøû òýðì³í ïàäï³ñêó íà àäíî ç áåëàðóñêàìî¢íûõ ïåðûÿäû÷íûõ âûäàííÿ¢ ö³ íàáóäçåöå 2-3 áåëàðóñêàìî¢íûÿ êí³æê³. Ñòàðàéöåñÿ ïà-áåëàðóñêó çàïà¢íÿöü óñå áëàíê³ íà àäðàñ àô³öûéíûõ óñòàíî¢ ³ àðãàí³çàöûé, óñòóïàéöå ¢ äûÿëîã ç ³ì³ òîëüê³ íà áåëàðóñêàé ìîâå.

Ãýòà òîëüê³ ì³í³ìóì ðýêàìåíäàöûé [illegible] äëÿ òûõ, õòî ïàêóëü æûâå ïà-çà ¸þ. Äàäàöü øòîñüö³ äà ³õ ¸ñöü ìàã÷ûìàñöü ó êîæíàãà. Ã³ñòîðû³ âÿäîìà íàâàò ³ òàêîå: êàë³ ¢ çàëàòû ÷àñ ÷ýøñêàãà àäðàäæýííÿ, âûðàòàâàííÿ àä íÿìåöêàé àñ³ì³ëÿöû³ õòîñüö³ äà ÷ýõà çâÿðòà¢ñÿ ïà-íÿìåöêó, ¸í íà ãýòà ðýàãàâà¢ çâû÷àéíûì ìà¢÷àííåì. Òàêîãà ïðû¸ìó ìû íå ðàç³ì çàïàçû÷âàöü, ëåïø çàñòàí¸ìñÿ ìàêñ³ìàëüíà ñïàãàäë³âûì³ äà ¢ñ³õ, õòî ïà ðîçíûõ ïðû÷ûíàõ (à ³õ ïðîöüìà) àïûíó¢ñÿ ïà-çà ðîäíûì ñëîâàì çíÿâå÷àíàé ðóñ³ô³êàòàðñêàé ïàë³òûêàé áåëàðóñêàé çÿìë³. Ó íàøûì íàöûÿíàëüíûì àäðàäæýíí³ ëàñêàé, ñïàãàäàé äà ìî¢íà ïàêàëå÷àíûõ áåëàðóñà¢ áîëüø äàñÿãíåì, ÷ûì ç äàïàìîãàé ïðûìóñó, ãâàëòó.

Ó ïðàöÿã íàøàé ãàâîðê³ äàäàäç³ì ³ íàñòóïíàå:

à) âà Óñåáåëàðóñê³ ãîä ðîäíàé ìîâû õàäç³öå ¢ òûÿ ñâÿòûí³, äçå íàáàæýíñòâà âÿäçåööà ïà-áåëàðóñêó;

á) óñÿëÿê ñàäçåéí³÷àéöå ñâà³ì äçåöÿì äàøêîëüíàãà ³ øêîëüíàãà ¢çðîñòó ïà äàëó÷ýíí³ ³õ äà àêòû¢íàãà ¢äçåëó ¢ ìåðàïðûåìñòâàõ íàöûÿíàëüíà-áåëàðóñêàãà õàðàêòàðó, íàñòîéë³âà äàìàãàéöåñÿ àäêðûööÿ ¢ ÷àðãîâûì 2019/20 íàâó÷àëüíûì ãîäçå áåëàðóñêàìî¢íûõ ãðóï, êëàñà¢;

â) ÿê ³ âà ¢ñå ïàïÿðýäí³ÿ ãàäû, íàì ³ ¢ 2019 ãîäçå äàâÿäçåööà ïðàâåñö³ ¢ çàìàã³ëüíû ñâåò íÿìàëà ëþäçåé. Ðàá³öå íàäï³ñû íà ïîìí³êàõ òîëüê³ ïà-áåëàðóñêó, êàá ó ÷óæûõ ëþäçåé, øòî íàâåäâàþöü íàøû êëàäû (ìîã³ëê³), íå ôàðì³ðàâàëàñÿ ¢ðàæàííå ïðà ïàõàâàííå òóò òîëüê³ ðóñê³õ íÿáîæ÷ûêà¢, à áåëàðóñû ïðîñòà çàêàïâàþöü ³õ (íÿáîæ÷ûêà¢) ó çÿìëþ áåç óñòàëÿâàííÿ íàäìàã³ëëÿ;

ã) àäç³í àäíàìó ï³øûöå ë³ñòû, ïàøòî¢ê³ òîëüê³ ïà-áåëàðóñêó. Òàê³ì ÷ûíàì ñòà¢öåñÿ äà áåëàðóñêàé ìîâû, êàë³ Âû ïðûìàåöå ¢äçåë ó þá³ëåéíûõ ìåðàïðûåìñòâàõ, ñâÿòàõ.

Êàë³ ¢ñ¸ ïðàïàíàâàíàå Âàì ³ ÿø÷ý øòîñüö³ ¢ äàäàòàê äà ÿãî áóäçå ¢ ìàñàâûì ìàøòàáå çäçÿéñíÿööà, ïðûíîñ³öü âÿë³êóþ ðàäàñöü, òàäû í³øòî íå ïåðàøêîäç³öü íàì, êàá öýëûÿ äçåñÿö³ãîääç³, óñ¸ íàøàå äàëåéøàå æûöö¸ íà çëîñöü óíóòðàíûì ³ çíåøí³ì íÿïðûÿöåëÿì áåëàðóñêàñö³ ïðàõîäç³ëà ïàä çíàêàì **ðîäíàé áåëàðóñêàé ìîâû.**

Ïðîñ³ì öâ¸ðäà çàïîìí³öü: ÿø÷ý í³âîäíàìó íàðîäó íå ¢äàëîñÿ çàõàâàöü ñÿáå ÿê ñàìàáûòíóþ ýòí³÷íóþ ñóïîëüíàñöü, ñòðàö³¢øû ðîäíóþ ìîâó. Áåç ÿå òàê³ íàðîä íÿ¢ìîëüíà ïåðàòâàðàåööà ¢ ãíîé, ÿê³ ñëóæûöü æàäàíàé ñïàæû¢íàé åæàé äëÿ òàãî íàðîäà, ÷û¸é ìîâàé ¸í ñòà¢ êàðûñòàööà. Øìàò ë³ê³ÿ ïðûêëàäû òàêîé òðàã³÷íàé ýòí³÷íàé ïàã³áåë³ çíàõîäç³ì ìû íà íåàáñÿæíàé òýðûòîðû³ Ðàñ³éñêàé Ôåäýðàöû³. Çà àïîøí³ÿ ñòî ãàäî¢ ÿå ³ñíàâàííÿ òóò çí³êë³ äçÿñÿòê³ ñàìàáûòíûõ, ç àäìåòíûì³ êóëüòóðàé ³ ìîâàì³ íàðîäà¢. ² ãýòû ñìÿðîòíû ïðàöýñ, íà âÿë³êóþ áÿäó, ïðàöÿãâàåööà ³ ïà ñ¸ííÿ. Äàâàéöå çðîá³ì óñ¸, êàá íàì íå ñòàöü òàêîé àõâÿðàé

Ëàñêàâà çàïðàøàåì äà àçíàÿìëåííÿ ç íàñòóïíûì ìàòýðûÿëàì, øòî, óïý¢íåíû, ìíîã³ì ç Âàñ äàñöü íåñóìíåííóþ êàðûñöü.

Ïðàöÿãíóöü íàøó ðàçìîâó ïðàïàíóåì ç óâàæë³âàãà ïðà÷ûòàííÿ ³ àñýíñàâàííÿ ïðàâåðàíûõ ÷àñàì ³ ïðûíÿòûõ àãóëüíûì ÷àëàâå÷ûì ðîçóìàì âûêàçâàííÿ¢ ìûñë³öåëÿ¢-çäóìåíí³êà¢ ïà àðõ³âàæíàé äëÿ áåëàðóñêàãà íàðîäà ïðàáëåìå.

“Êàë³ çí³êíå íàðîäíàÿ ìîâà, íàðîäà íÿìà áîëüø... Ïàêóëü æûâàÿ ìîâà íàðîäíàÿ ¢ âóñíàõ íàðîäà, äà òûõ ÷àñî¢ æûâû ³ íàðîä.”

(Ðóñê³ ïåäàãîã Êàíñòàíö³í Óøûíñê³, 1824 - 1870.)

“Òàì, äçå êîæíû âàëîäàå äçâþìà ìîâàì³, çà¢ñ¸äû ¢ ðýøöå ðýøò àãóëüíàÿ ïåðàâàãà ïà òûõ ö³ ³íøûõ ïðû÷ûíàõ áóäçå àääàäçåíà àäíîé ç ³õ ... íàöûÿ çí³êíå íå ç-çà âûì³ðàííÿ ³ íå ç-çà ñïûíåííÿ ÿå êóëüòóðíîé àãóëüíàñö³, à ïðîñòà òàìó, øòî ÿíà ïåðàñòàíå ðàçìà¢ëÿöü íà ñâà¸é ìîâå.”

(Òýàðýòûê ó ãàë³íå íàöûÿíàëüíàãà ïûòàííÿ Êàðë Êà¢öê³, 1854 - 1938.)

“Óâîä äðóãîé äçÿðæà¢íàé ìîâû ïàãðàæàå íàöûÿíàëüíàé áÿñïåöû, ñàìàáûòíàñö³, ö³ëüíàñö³ äçÿðæàâû, ³íòýãðàëüíàé ðîë³ ìîâû ³ êóëüòóðû (êàðýííàãà íàðîäà) ³ íå ¢ àïîøíþþ ÷àðãó, àñíî¢íûì ýêàíàì³÷íûì ïðàâàì ÷àëàâåêà.”

(Ïðàôåñàð Ìàêåäîíñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà ×ÿäà Öâåòàíî¢ñê³.)

“Êàë³ ìû ðàçâó÷ûìñÿ ãàâàðûöü íà áåëàðóñêàé ìîâå, ìû ïåðàñòàíåì áûöü íàöûÿé.”

(Ïðýçûäýíò Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü Àëÿêñàíäð Ëóêàøýíêà.)

Äàâåäêà Â³ê³ïåäû³. Óñÿãî íà çÿìë³ ³ñíóå êàëÿ 7000 ìîâà¢ ³ 40 òûñ. äûÿëåêòà¢. Ó ñâåöå ¢ñÿãî 252 êðà³íû. Ö³êàâà, øòî ç ãýòàé êîëüêàñö³ ìîâà¢ áîëüø çà 800 íàëåæàöü æûõàðàì Ïàïóà - Íîâàé Ãâ³íå³.

[illegible]

Áåëàðóñü - íå Ðàñ³ÿ! Áåëàðóñü - íå ïàä Ðàñ³ÿé! Æûâå íåçàëåæíàÿ Áåëàðóñü!

Ïðàôåñàð Ëåàí³ä Ëû÷, Ì³êîëà Ñàâ³öê³.

Ñïðàâàçäà÷à

Ãàðàäçåíñêàé ãàðàäñêîé àðãàí³çàöû³ ÒÁÌ ³ìÿ Ô. Ñêàðûíû àá ðàáîöå çà 2018 ãîä

1. Â³ç³ò (áåñïàñïÿõîâû) äà ñòàðøûí³ Ãàðàäçåíñêàãà àáëâûêàíêàìà íàêîíò ñòâàðýííÿ ìóçåÿ Â. Áûêàâà ¢ Ãàðîäí³ (3.01).
2. Ïðýçåíòàöûÿ íîâàé êí³ã³ ïàýòà Ð. Áÿëÿ÷ûöà (29.01).
3. Ýêñêóðñ³ÿ ¢ Ãóäçåâ³öê³ ë³òàðàòóðíà-ýòíàãðàô³÷íû ìóçåé (2.02).
4. Ïàñÿäæýííå Ðàäû ÒÁÌ (11.02).
5. Â³ç³ò ó ÃàðÀ ÍÀ íàêîíò áåëàðóñê³õ êëàñà¢ ó ãîðàäçå Ãàðîäí³ (15.02).
6. Äçåíü ðîäíàé ìîâû (ñóìåñíà ç ô³ë³ÿëàì ÃðÄÓ) 21.02.
7. Âå÷àðûíà äà 100-ãîääçÿ Áåëàðóñêàé Íàðîäíàé Ðýñïóáë³ê³ (27.03).
8. Óñåáåëàðóñêàÿ äûêòî¢êà (24.03).
9. Âå÷àðûíà, ïðûñâå÷àíàÿ Ë. Ãåí³þø (27.03).
10. Âå÷àðûíà, ïðûñâå÷àíàÿ òâîð÷àñö³ Ð. Áÿëÿ÷ûöà (10.04).
11. Âå÷àðûíà, ïðûñâå÷àíàÿ ïàìÿö³ ìóçûêàíòà ³ êàìïàç³òàðà ß. Ïåòðàøýâ³÷à (11.04).
12. Àáìåðêàâàííå (ñóìåñíà ç àáëàñíûì àääçÿëåííåì Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢) ÷àðãîâàãà âûïóñêó àëüìàíàõà "Íîâû çàìàê" (19.04).
13. Ñóñòðý÷à ç À. Ñ³äàðýâ³÷àì (11.05).
14. Êðóãëû ñòîë "Áàöüêà Í¸ìàí ³ ÿãî ìàñòû ¢ Ãàðîäí³" (16.05).
15. Êðóãëû ñòîë (ñóìåñíà ç êàôåäðàé áåëàðóñêàé ô³ëàëîã³³ ÃðÄÓ), ïðûñâå÷àíû ïàìÿö³ ë³òàðàòóðàçíà¢öà ². Æóêà (20.06).
16. Êàíöýðòíàå âûñòóïëåííå (áåëàðóñê³ ðýïåðòóàð) ó Ãàðîäí³ ìàñêî¢ñêàé ñïÿâà÷ê³ ³ ã³òàðûñòê³ Ì. Ðûæêîâàé (12.07).
17. Âå÷àðûíà ïàìÿö³ ãàðàäçåíñêàãà ã³ñòîðûêà ³ ïàýòà Ý. Ìàçûêà (29. 08).
18. Òâîð÷àÿ ñóñòðý÷à ç Ó. Àðëîâûì. Ïðýçåíòàöûÿ ÿãî êí³ã (12.09).
19. Ïàýòû÷íàÿ âå÷àðûíà Ó. Íÿêëÿåâà (25.09).
20. Âå÷àðûíà, ïðûñâå÷àíàÿ 60-ãîääçþ ïàýòà, æóðíàë³ñòà, êðàÿçíà¢öà Ñ. ×ûãðûíà (28.09).
21. Âå÷àðûíà (ñóìåñíà ç ÿ¢ðýéñêàé ãðàìàäñêàé ñóïîëêàé) ïàìÿö³ ïàýòà Ë. Íàéäóñà (26.10).
22. Àáìåðêàâàííå êí³ã³ À. Ïåòðóøêåâ³÷ "Ø÷îíà¢ñê³ÿ àáðàçê³" (30.10).
23. Âå÷àðûíà, ïðûñâå÷àíàÿ Í. Àðñåííåâàé (8. 11.).
24. Ïàñÿäæýííå Ðàäû ÒÁÌ (11.11).
25. Âå÷àðûíà, ïðûñâå÷àíàÿ ïàìÿö³ ïåäàãîãà, êðàÿçíà¢öà, ìóçåÿçíà¢öà À. Áåëàêîçà (14.11).
26. Âå÷àðûíà, ïðûñâå÷àíàÿ ïàìÿö³ ãàðàäçåíñêàãà ãðàìàäñêàãà äçåÿ÷à Äç. Ê³ñÿëÿ (15.11).
27. Ïðýçåíòàöûÿ êí³ã³ "À¢òàãðàôû - ðàçàì" À. Ïÿòêåâ³÷à (6.12).
28. Þá³ëåéíàÿ âå÷àðûíà ãàðàäçåíñêàãà á³ÿõ³ì³êà ³ êðàÿçíà¢öà, ÷ëåíà-êàðýñïàíäýíòà Íàöûÿíàëüíàé Àêàäýì³³ íàâóê Áåëàðóñ³ À. Ìàéñÿ¸íêà (7. 12).
29. Ïàñÿäæýííå Ðàäû ÒÁÌ (11.12).
30. Ïðýçåíòàöûÿ êí³ã³ ãàðàäçåíñêàé ï³ñüìåíí³öû ². Øàòûðîíàê "À¢òàðñêàÿ êàëÿíêà" (12.12).
31. Ïåðàäíàâàãîäí³ÿ â³íøàâàíí³ ³ ïàäàðóíê³ - äçåöÿì ïåðøûõ áåëàðóñê³õ êëàñà¢ ó Ãàðîäí³ (18.12).

Ñòàðøûíÿ Ðàäû Ãàðàäçåíñêàé ãàðàäñêîé àðãàí³çàöû³ ÒÁÌ
À. Ïÿòêåâ³÷.

Íà Æûòêà¢ø÷ûíå ìîâó øàíóþöü

Äçå ¢ íàøûì ðàéöÿíòðû ìîæíà ïà÷óöü ÷ûñòóþ, ïðûãîæóþ áåëàðóñêóþ ìîâó? Ó øêîëàõ ³ ã³ìíàç³³ íà ¢ðîêàõ áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû. Ó àñÿðîäç³ ìÿñöîâûõ æóðíàë³ñòà¢-ðà¸íø÷ûêà¢. Ñÿðîä ðàáîòí³ö êëóáà¢ ³ á³áë³ÿòýê. À ÿø÷ý, êàá ÷óöü ÿå àñàëîäó ¢âåñü ÷àñ, òî òðýáà ÷àñöåé ñóñòðàêàööà ç æûõàðîì ãîðàäà Æûòêàâ³÷û Âàñ³ë¸ì Í³êàíîâ³÷àì - ñ¸ííÿ ø³ì ïåíñ³ÿíåðàì, ñòàðøûí¸ì ðà¸ííàé àðãàí³çàöû³ ãðàìàäñêàãà àá’ÿäíàííÿ “Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû”, ó÷àðàøí³ì íàñòà¢í³êàì ã³ñòîðû³, ìåòàäûñòàì ðà¸ííàãà ìåòàäû÷íàãà àá’ÿäíàííÿ. Âàñ³ëü Âàñ³ëüåâ³÷ - àäç³í ç ãàëî¢íûõ íîñüá³òà¢ áåëàðóñêàãà ñëîâà, áåëàðóñêàñö³ ¢ íàøûì ðà¸íå. Ø÷ûðû, ñâÿäîìû áåëàðóñ. ² ñóñòðýööà ç ³ì, ïàðàçìà¢ëÿöü íà ðîäíàé ìîâå - ãýòà áûööàì ó ñïÿêîòíû ëåòí³ äçåíü ç êàëîäçåæà õàëîäíàé ãàþ÷àé âàäû íàï³ööà...

Çâûø 20 ãàäî¢ óçíà÷àëüâàå Âàñ³ëü Í³êàíîâ³÷ ó Æûòêàâ³÷àõ ìÿñöîâóþ ñóïîëêó Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû. Ó ¸é çàðàç êàëÿ 30 ñÿáðî¢. Ó íîâûì 2019 ãîäçå áóäóöü ïàäâàäçåíû âûí³ê³ ðàáîòû çà ãîä ì³íóëû, ³ ñÿáðû òàâàðûñòâà ïà÷íóöü ðûõòàâàööà äà äûêòî¢ê³ ïà áåëàðóñêàé ìîâå, ÿêàÿ, ÿê ³ ¢ ì³íóëûÿ ãàäû, ïðîéäçå ¢ ëþòûì ó Äçåíü ðîäíàé ìîâû ¢ Öýíòðàëüíàé ðà¸ííàé á³áë³ÿòýöû.

Âàðòà ñêàçàöü ³ ÿø÷ý ïðà àäíó ÿðêóþ ñòàðîíêó ãðàìàäñêàé äçåéíàñö³ Âàñ³ëÿ Í³êàíîâ³÷à. Ãýòà ðàáîòà ðàçàì ç ³íøûì³ ÷ëåíàì³ ðýäàêöûéíàé êàëåã³³ ³ ðà¸ííàé êàì³ñ³³ íàä ñòâàðýííåì ã³ñòàðû÷íà-äàêóìåíòàëüíàé õðîí³ê³ Æûòêàâ³öêàãà ðà¸íà - ê³í³ãàé “Ïàìÿöü”. Ø÷ûðà ïðàöàâà¢ ðàçàì ñà - ñâåòëàé ïàìÿö³ öÿïåð óæî - æóðíàë³ñòàì³ Ô¸äàðàì Ëÿøêåâ³÷àì ³ Âàñ³ë¸ì Ôåäàðöîì. Ðàáîòà áûëà ðàñïà÷àòà ¢ 1989 ãîäçå, ê³íãà âûéøëà ¢ 1994 ãîäçå ¢ âûäàâåöòâå “Óðàäæàé”. Âàñ³ëü Âàñ³ëüåâ³÷ åçäç³¢ ïà ñåëüñàâåòàõ, ïðàâîäç³¢ íàðàäû ç àêòûâàì, çá³ðà¢ ñï³ñû, ïðàöàâà¢ íàä øìàòë³ê³ì³ äàêóìåíòàì³. ² àãóëüíàÿ âûñàêàðîäíàÿ ìýòà áûëà äàñÿãíóòà.

Êðûí³öà áåëàðóñêàñö³ íà Æûòêà¢ø÷ûíå õàé íå á’å òàê ø÷îäðà, ÿê áû íàì âåëüì³ õàöåëàñÿ, àëå òûì íå ìåíø óâåñü ÷àñ ïóëüñóå, íå âû÷ýðïâàåööà. Ïðûêëàäàì ãýòàìó ç’ÿâàå ó 2016 ãîäçå ñòà¢ âûõàä ç ìàçûðñêàé äðóêàðí³ “Êàëîð” ê³í³ã³ “Â³ëü÷à, Ñëóö, ðàäç³ìà” ñóïðàöî¢í³êà æûòêàâ³öêàé ðà¸ííàé ãàçåòû “Íîâàå Ïàëåññå”, ñÿáðà ÒÁÌ, ÷ëåíà Áåëàðóñêàãà ñàþçà æóðíàë³ñòà¢ Ñÿðãåÿ Êóëåêåâ³÷à, ÿê³ 36 ãàäî¢ àäïðàöàâà¢ ó ìÿñöîâûì ðýã³ÿíàëüíûì äðóêó. ßíà âåëüì³ ö¸ïëà, ïðûõ³ëüíà áûëà ñóñòðýòà çåìëÿêàì³ à¢òàðà, óñ¸é òâîð÷àé ãðàìàäñêàñöþ Æûòêàâ³÷÷ûíû. ßå ïðýçåíòàöû³ ç ïîñïåõàì ïðàéøë³ ¢ ìÿñöîâàé á³áë³ÿòýöû, ë³öý³, ó Ëþäç³íåâ³öêàé ñÿðýäíÿé øêîëå, äçå âó÷û¢ñÿ à¢òàð, ó øêîëå ¹ 1 ãîðàäà Æûòêàâ³÷û, à òàêñàìà ¢ àäíîé ç á³áë³ÿòýê Ìàçûðà.

Ãýòàÿ ê³íãà, âîáðàçíà êàæó÷û, - äóõî¢íû ïîìí³ê ñâà³ì çåìëÿêàì-ïàëåøóêàì, ñâà¸é ìàëîé ðàäç³ìå. Äàðý÷û, ïðàäìîâó äà ÿå íàï³ñà¢ óðàäæýíåö Æûòêàâ³÷÷ûíû Óëàäç³ì³ð Ãà¢ðûëîâ³÷ - áûëû ãàëî¢íû ðýäàêòàð ðà¸ííàé ãàçåòû “Íîâàå Ïàëåññå”, ñòàðøûíÿ Ãîìåëüñêàãà àáëàñíîãà àääçÿëåííÿ Ñàþçà ï³ñüìåíí³êà¢ Áåëàðóñ³, ïðàçà³ê, ïóáë³öûñò. [illegible]

Ñòàíî¢÷óþ àöýíêó ê³íçå “Â³ëü÷à, Ñëóö, ðàäç³ìà” äà¢ ôóíäàìåíòàëüíû ï³ñüìåíí³ê Â³êòàð Êàçüêî, íàäðóêàâà¢øû ðýöýíç³þ ¢ ÷àñîï³ñå “Äçåÿñëî¢” çà 2018 ãîä. Äàðý÷û, Â³êòàð Àïàíàñàâ³÷ - áûëû âûïóñêí³ê â³ëü÷àíñêàãà äç³öÿ÷àãà äîìà. Ï³ñüìåíí³ê ïàäòðûìë³âàå öåñíóþ ñóâÿçü ñà ñâà¸é ìàëîé ðàäç³ìàé. Àäñþëü, ç Â³ëü÷û, ç ³íøûõ íàâàêîëüíûõ â¸ñàê ³ ïðàòàòûïû ÿãî ðàìàíà “Õðîí³êà äçåòäîìà¢ñêàãà ñàäó”, “Íåðóø”, àïîâåñö³ “Âûðàòóé ³ ïàì³ëóé íàñ, ÷îðíû áóñåë”, ³íøûõ øìàòë³ê³õ òâîðà¢ ïåñíÿðà Ïàëåññÿ Â³êòàðà Êàçüêî.

Æûòêà¢ø÷ûíà, øòî äà¢íî çë³ëàñÿ ç Òóðà¢ø÷ûíàé - ðàäç³ìàé åï³ñêàïà-ìàë³òâàñëî¢öà, ïàýòà ³ ïðàïàâåäí³êà Ê³ðûëû Òóðà¢ñêàãà - äàëà ïóö¸¢êó ¢ ë³òàðàòóðó ìíîã³ì ñâà³ì òàëåíàâ³òûì çåìëÿêàì. Ñÿðîä ³õ ïðàçà³ê ³ ïàýò Ì³êîëà Ãàìîëêà, ³ìÿ ÿêîãà íàäàäçåíà ãàðàäñêîìó ïàðêó ¢ Æûòêàâ³÷àõ. [illegible]

Ñ. Âå÷àðîâà,
ã. Æûòêàâ³÷û.

Ïàâåë Ñöÿöêî

Ïðîçâ³ø÷û Áåëàðóñ³

Íîâàÿ ñåðûÿ. ×àñòêà 222

(Ïðàöÿã. Ïà÷. ó ïàïÿð. íóìàðàõ.)

329. **Ìàñö³ëî¢ñêàÿ** (Í³íà) - âûòâîð ç ñóô³êñàì *-ñê-àÿ* àä òàïîí³ìà *Ìàñö³ëàâà* ³ çíà÷ýííåì 'íàðàäæýíêà, æûõàðêà íàçâàíàãà ïàñåë³ø÷à': *Ìàñö³ëàâ-ñêàÿ - Ìàñö³ëî¢ñêàÿ*.

330. **Ìàòóëüñê³** (Ñòàí³ñëà¢) - âûòâîð ç ñóô³êñàì *-ñê³* àä àíòðàïîí³ìà *Ìàòóëü* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ìàòóëü-ñê³*. Ô Ï: *Ìàöâåé* (³ìÿ <ãðý÷. 'Áîæû äàð', ñò.-ãðý÷. 'Áîæû ÷àëàâåê') - *Ìàöâåé* (1623 ã.) - *Ìàòóëü* (ïðàçâàííå, ïàçíåé ïðîçâ³ø÷à) - *Ìàòóëüñê³*.

331. **Ìàöþøêà** (²ãàð) - âûòâîð ç ôàðìàíòàì *-êà* àä àíòðàïîí³ìà *Ìàöþø* ³ çíà÷ýííåì 'àñîáà æàíî÷àãà ïîëó': *Ìàöþø-êà*. Ô Ï: *Ìàöâåé* (³ìÿ <ãðý÷. 'Áîæû äàð'; ñò.-ãðý÷. 'Áîæû ÷àëàâåê') - *Ìàöâåé* (1623 ã.) - *Ìàöþø* (íàðîäíû âàðûÿíò, ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Ìàöþøêà*. Àáî ýêñïðýñ³¢íû âàðûÿíò àä *Ìàöþø*.

332. **Ìåëüí³êàâåö** (Àðêàäçü) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä ñò. áåë. *ìåëüíèêîâåö* 'ìëûíàð÷ûê' (ÏÃÑÑË).

333. **Ìåëüÿíöî¢** (Äçÿí³ñ) - äðóãàñíàÿ ôîðìà àä *Åìåëüÿíöî¢* - âûòâîð ç ñóô³êñàì ïðûíàëåæíàñö³ *-î¢* àä àíòðàïîí³ìà *Åìåëüÿíåö* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû' *Åìåëüÿíåö* (ðîä. *Åìåëüÿíöà*) - *Åìåëüÿíö-î¢*. Ô Ï: *Åìåëüÿí* (³ìÿ <ãðý÷. 'ïðûåìíû ¢ ñëîâàõ') - *Ìåëëÿí* (1746) - *Ìåëüÿíåö* ('íàø÷àäàê Ìåëüÿíöà', ñóô³êñ *-åö*) - *Ìåëüÿíöî¢*.

334. **Ì³êàëóöê³** (Àëÿêñàíäð) - âûòâîð ç ñóô³êñàì *-ñê³* àä òàïîí³ìà *Ì³êàëó÷û* ç çíà÷ýííåì 'íàðîäç³íåö, æûõàð íàçâàíàé ìÿñö³íû, ïàñåë³ø÷à': *Ì³êàëó÷-ñê³ - Ì³êàëóöê³*.

335. **Ì³êóë¸íàê** (Äçì³òðûé) - âûòâîð ç ñóô³êñàì *-¸íàê* àä àíòðàïîí³ìà *Ì³êóëà* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ì³êóë-¸íàê*. Ô Ï: *Ì³êóëà* (³ìÿ <ãðý÷. 'ÿê³ ïåðàìàãàå') - *Ì³êóëà* (1528 ã, ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Ì³êóë¸íàê*.

336. **Ì³êóëîâ³÷** (²âàí) - âûòâîð ç àêöÿíòàâàíûì ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ *-îâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Ì³êóëà* ç çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ì³êóë-àâ³÷ - Ì³êóëîâ³÷*. Ô Ï: *Ì³êóëà* (³ìÿ <ãðý÷. 'ÿê³ ïåðàìàãàå') - *Ì³êóëà* (1528) - *Ì³êóëîâ³÷*.

337. **Ì³íåéêà** (Çûãìóíä) - âûòâîð ç ôàðìàíòàì *-åéêà* àä àíòðàïîí³ìà *Ì³íà* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ì³í-åéêà*. Ô Ï: *Ì³íà* (³ìÿ < ãðý÷. *mena, menas* 'ìåñÿö' - 'ìåñÿöàâû') - *Ìèíà* (1614 ã) - ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à - *Ì³íåéêà*. Ïàðà¢í. *Àäàìåéêà, Ñ³äàðýéêà*.

338. **Ì³ðàíîâ³÷** (Ñïàðòàê) - âûòâîð ç àêöÿíòàâàíûì ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ *-îâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Ì³ðîí* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ì³ðîí-àâ³÷ - Ì³ðàíîâ³÷*. Ô Ï: *Ì³ðîí* ((³ìÿ <ãðý÷. 'ÿê³ âûòà÷àå ì³ðà - ïàõó÷û öàðêî¢íû àëåé') - *Ì³ðîí* (1614), ïðàçâàííå, ïàçíåé ïðîçâ³ø÷à) - *Ì³ðàíîâ³÷*.

339. **Ì³õàäçþê** (Ì³õà³ë) - âûòâîð ç ñóô³êñàì *-þê* àä àíòðàïîí³ìà *Ì³õîäçü* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ì³õîäç-þê - Ì³õàäçþê*. Ô Ï: *Ìÿôîä³é, Ìÿòîäç³é* (ãðý÷. 'ÿê³ ¢ïàðàäêî¢âàå, âåäàå ìåòîäûêó') - *Ìåôåä* (1680 ã.), *Ì³õîä* (ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Ì³õàäçþê*.

340. **Ì³õàëþö³íà** (Í³íà) - ôîðìà ïðûìåòí³êà ç ïðûíàëåæíûì ñóô³êñàì *-³íà* àä àíòðàïîí³ìà *Ì³õàëþòà* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': *Ì³õàëþò-³íà - Ì³õàëþö³íà*. Ô Ï: *Ì³õàë* (³ìÿ <ÿ¢ð. 'ðî¢íû Áîãó') - *Ìèõàë* (1568) - *Ì³õàëþòà* (íàðîäíûÿ âàðûÿíòû, ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Ì³õàëþö³íà*.

341. **Ì³õíåâ³÷** (Àëÿêñàíäð) - âûòâîð ç àêöÿíòàâàíûì ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ *-åâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Ì³õíî* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ì³õí-åâ³÷*. Ô Ï: *Ì³õà³ë* (³ìÿ <ÿ¢ð. 'õòî ÿê Áîã, ðî¢íû Áîãó') - *Ì³õíî* (1528) - *Ì³õíåâ³÷*.

342. **Ì³öþðû÷** (Ãåîðã³é) - âûòâîð ç ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ *-û÷* àä àíòðàïîí³ìà *Ì³öþðà* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ì³öþð-û÷*. Ô Ï: *Äçì³òðûé* (³ìÿ <ãðý÷. 'ïëîä çÿìí³, ïëîä çÿìë³') - *Ì³ö* (1541) - *Ì³öþðà* (ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Ì³öþðû÷*.

343. **Ìîë÷àí** (²âàí) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä óêð. *ìîâ÷àí* 'ìà¢êë³âû ÷àëàâåê' (Ãðûí÷.).

344. **Ìñö³ñëàâåö** (Ï¸òð) - âûòâîð ç ñóô³êñàì *-åö* àä òàïîí³ìà *Ìñö³ñëàâà* ³ çíà÷ýííåì 'íàðàäæýíåö íàçâàíàé ìÿñö³íû': *Ìñö³ñëàâ-åö*. Ô Ï: *Ìñö³ñëà¢* (³ìÿ <ñëàâ. 'ñëà¢íû ìñö³âàö') - *Ìñö³ñëàâà* ('óëàäàííå Ìñö³ñëàâà') - *Ìñö³ñëàâåö*.

345. **Ìóæàòêà** (Ìàðãàðûòà) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä (ñò.-áåë.) àïåëÿòûâà *ìóæàòêà* 'çàìóæíÿÿ æàí÷ûíà' (ÏÃÑÑË).

346. **Ìóëÿð÷ûê** (Àíäðýé) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *ìóëÿð÷ûê* 'ïàì³÷í³ê ìóëÿðà - ðàáî÷àãà, ÿê³ áóäóå øòî-í. ç öýãëû' ö³ 'ïÿ÷í³ê - ñïåöûÿë³ñò ïà êëàäöû ïå÷à¢'.

347. **Ìóðç¸íàê** (Ï¸òð) - âûòâîð ç ñóô³êñàì *-¸íàê* àä àíòðàïîí³ìà *Ìóðçà* ç çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ìóðç-¸íàê*. Ô Ï: *ìóðçà* (ðàçì. 'ìóðçàòû, ç çàïýöêàíûì òâàðàì, áðóäíûì³ ðóêàì³ ÷àëàâåê (÷àñöåé ïðà äç³öÿ)') - *Ìóðçà* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Ìóðç¸íàê*.

348. **Ìóøûö** (Àëÿêñàíäð) - äðóãàñíàÿ ôîðìà àä *Ìóøû÷* - âûòâîð ç ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ *-û÷ (-³÷)* àä àíòðàïîí³ìà (ïðîçâ³ø÷à) *Ìóõà* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Ìóõ-³÷ - Ìóø(õ/ø)-û÷*. Ô Ï: *ìóõà* ('íàñÿêîìàå') - *Ìóõà* (ìÿíóøêà, ïàçíåé ïðîçâ³ø÷à) - *Ìóøû÷ - Ìóøûö* (âûí³ê äûñ³ì³ëÿöû³ øûïÿ÷ûõ *ø-÷ -> ø-ö*).

349. **Ìûòàð** (Àðêàäçü) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *ìûòàð* (ñò.-áåë.) 'ìûòí³ê' (ðàáîòí³ê ìûòí³) (ÏÃÑÑË).

350. **Ìÿê³íà** (Þë³ÿ) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà (ç ïàìÿíø. ñóô³êñàì *-êà*) *ìÿê³íêà* 'àäûõîäû, ÿê³ÿ çàñòàþööà ïàñëÿ àáìàëîòó ³ à÷ûñòê³ çåðíåâûõ, áàáîâûõ êóëüòóð ³ ë¸íó'.

351. **Ìÿëåøêà** (Àíäðýé) - âàðûÿíò ³ìÿ *Ìÿëåö³é* (<ãðý÷. 'êëàïàòë³âû àïÿêóí, ñòàðàííû') - *Ìåëåòèé* (1589 ã.) - íàáû¢ ðîëþ ïðîçâ³ø÷à.

352. **Íàâàêîâ³÷** (Àëÿêñàíäð) - âûòâîð ç àêöÿíòàâàíûì ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ *-îâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Íîâàê* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê íàçâàíàé àñîáû': *Íîâàê-îâ³÷ - Íàâàê-îâ³÷*. Óòâàðàëüíàå ñëîâà àä àïåëÿòûâà *íîâàê* - äýðûâàò àä *íîâû*: *íîâ-àê*.

353. **Íàãëû** (Ïÿòðóñü) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä *íàãëûé* (ñò.-áåë.) 'íå÷àêàíû, ðàïòî¢íû, íåàäêëàäíû' (Íàñ.), òîå ñàìàå (ÊÑ×), àä ïîëüñê. *nagly* (òñ).

354. **Íàçäðîâà** (Àëåíà) - âûòâîð ç ñóô³êñàì *-îâà* àä àíòðàïîí³ìà *Íîçäðà* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': *Íîçäð-îâà - Íàçäðîâà*. Óòâàðàëüíàå ñëîâà àä àïåëÿòûâà *íîçäðà* 'àäíà ç ïàðíûõ âîíêàâûõ àäòóë³í íîñà'.

355. **Íàë¸òàâà** (Íàòàëëÿ) - ôîðìà ïðûìåòí³êà ç ñóô³êñàì *-àâà* àä àíòðàïîí³ìà *Íàë¸ò* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': *Íàë¸ò-àâà*. Ô Ï: *íàë¸ò* ('ôîðìà íàçî¢í³êà àä äçåÿñëîâà *íàëÿöåöü*', à òàêñàìà 'ðàïòî¢íû ¢âàðâàííå ¢çáðîåíû íàïàä íà êàãî-í.'; ïåðàí. 'Ïðà øòî-í., çâÿçàíàå ç óíóòðàíûì ñòàíàì, ïà÷óööÿì³'; 'êîëüêàñöü íàëÿòàíàãà ÷àñó àáî íàëÿòàíàé àäëåãëàñö³') - *Íàë¸ò* (ìÿíóøêà, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Íàë¸òàâà*.

356. **Íàë³¢êà** (Ë³ç³ÿ) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *íàë³¢êà* 'ðîä â³íà - ñàëîäêàÿ íàñòîéêà íà ôðóêòàõ, ÿãàäàõ'.

357. **Íàïîðêà** (Àíäðýé) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *íàïîðêà* 'ïðûáîð äëÿ íàïîðó âàäêàñö³', à òàêñàìà 'ïðà íàïîðûñòàãà ÷àëàâåêà, ÿê³ íàïàäàå, íàö³ñêàå äçåëÿ çàäçÿéñíåííÿ ñâà¸é ìýòû' (ðàçì.).

358. **Íàñêåâ³÷** (²ðûíà) - âûòâîð ç àêöÿíòàâàíûì ñóô³êñàì áàöüêàéìåííÿ *-åâ³÷* àä àíòðàïîí³ìà *Íàñêî* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': *Íàñê-åâ³÷*. Ô Ï: *íîñ* ('îðãàí íþõó, ÿê³ çíàõîäç³ööà íà òâàðû ÷àëàâåêà àáî ìîðäçå æûâ¸ëû'; 'äçþáà ¢ ïòóøê³'; 'ïÿðýäíÿÿ ÷àñòêà ÷àâàíà, ëîäê³, ñàìàë¸òà ³ ïàä.'; 'âûñòóïàþ÷àÿ ïÿðýäíÿÿ ÷àñòêà ÿêîãà-í. ïðàäìåòà', 'òîå, øòî ³ *íàñîê*' (ó 2 çíà÷. - ïÿðýäíÿÿ ÷àñòêà àáóòêó, ïàí÷îõ ³ ïàä.)) - *Íîñ* (ìÿíóøêà, ïàçíåé ïðîçâ³ø÷à) - *Íàñêî* ('íàø÷àäàê ÷àëàâåêà ç íàéìåííåì *Íîñ*'; ñóô³êñ *-êî*: *Íîñ-êî*) - *Íîñêåâ³÷ - Íàñêåâ³÷*.

359. **Íà¢ðîç** (Äçì³òðûé) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà (ñò.-áåë.) *íàâðóç* 'ìóæ÷ûíñê³ ãàëî¢íû ¢áîð' (Ñð.).

360. **Íàøûíåö** (Àðö¸ì) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà (ñò.-áåë.) *íàøèíåö* 'íàø ÷àëàâåê' (ÏÃÑÑË).

361. **Íåâÿäîìñê³** (Ëåàí³ä) - âûòâîð ñ ñóô³êñàì ïðûíàëåæíàñö³ *-ñê³* àä àíòðàïîí³ìà *Íåâÿäîìû* - ñåìàíòû÷íàãà äýðûâàòà àä àïåëÿòûâà *íåâÿäîìû*, ÿê³ ìàå íåêàëüê³ çíà÷ýííÿ¢: 1) òàê³, ÿêîãà íå âåäàþöü, àá ÿê³ì íÿìà çâåñòàê; íåçíà¸ìû; 2) ÿê³ íå êàðûñòàåööà âÿë³êàé ïàïóëÿðíàñöþ; ìàëàâÿäîìû; 3) íÿçâåäàíû, íå ïåðàæûòû ðàíåé; 4) ó çíà÷ýíí³ íàçî¢í³êà *íåâÿäîìû* 'íåçíà¸ìû, íåçíà¸ìàÿ'; 5) àá íÿçâàíûì; 6) ó ìàòýìàòûöû: 'âåë³÷ûíÿ, ÿêóþ òðýáà çíàéñö³'.

362. **Íåêðàñ** (Àëåã) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä ðóñ. *íåêðàñà* 'íåïðûãîæû ÷àëàâåê ö³ æûâ¸ë³íà' (Äàëü).

363. **Íåìê³íÿ** (Àëåñÿ) - ñåìàíòû÷íû âûòâîð àä àïåëÿòûâà *íåìêèíÿ* (ñò.-áåë.) '*íåìêà*' (àä *íåìåö, íåìöû*).

364. **Íåòêà÷îâà** (Âàëÿíö³íà) - ïðýô³êñàëüíû âûòâîð, ôàðìàíò *íå* àä àíòðàïîí³ìà *Òêà÷îâà* - óòâàðýííå ç ïðûíàëåæíûì ñóô³êñàì *-îâà* àä *Òêà÷* ³ çíà÷ýííåì 'äà÷êà àñîáû ç ïðîçâ³ø÷àì Òêà÷': *Òêà÷-îâà*. Ô Ï: *òêà÷* ('ñïåöûÿë³ñò ¢ òêàíí³') - *Òêà÷* (ïðîçâ³ø÷à) - *Òêà÷îâà* ('íàø÷àäàê Òêà÷à') - *Íåòêà÷îâà*.

365. **Í³ê³ïîð÷ûê** (Àëëà) - âûòâîð ç ñóô³êñàì *-÷ûê* àä àíòðàïîí³ìà *Í³ê³ïîð* ³ çíà÷ýííåì 'íàø÷àäàê (äà÷êà) íàçâàíàé àñîáû': *Í³ê³ïîð-÷ûê - Í³ê³ïîð÷ûê*. Ô Ï: *Í³ê³ôàð* (ãðý÷. 'ïåðàìîãàíîñíû'), *Íèêèôîð* (1528 ã.), *Íèêèïîð* (1577), *Í³ê³ïîð* (ïðàçâàííå, ïîòûì ïðîçâ³ø÷à) - *Í³ê³ïîð÷ûê*.

(Ïðàöÿã ó íàñò. íóìàðû.)

150 ãàäî¢ ç äíÿ íàðàäæýííÿ ßäâ³ã³íà Ø.

ßäâ³ã³í Ø., ñàïð. Àíòîí ²âàíàâ³÷ Ëÿâ³öê³ (16 (4) ñòóäçåíÿ 1869, ìà¸íò. Äîáàñíà, öÿïåð àãð. Äîáàñíà Ê³ðà¢ñêàãà ðà¸íà Ìàã³ë¸¢ñêàé âîáëàñö³ - 24 ëþòàãà 1922, Â³ëüíÿ) - áåëàðóñê³ ïðàçà³ê, ïóáë³öûñò, ôåëüåòàí³ñò, äðàìàòóðã, ïàýò, ïåðàêëàä÷ûê, ë³òàðàòóðàçíàâåö, ïàë³òûê, àäç³í ç ïà÷ûíàëüí³êà¢ áåëàðóñêàé ìàñòàöêàé ïðîçû.

ßãî ë³òàðàòóðíàÿ òâîð÷àñöü øìàòæàíðàâàÿ. ¨í âÿäîìû ÿê à¢òàð áàåê ó ïðîçå, ë³ðû÷íàãà àïàâÿäàííÿ, ñàòûðû÷íàé çàìàë¸¢ê³, äàðîæíûõ íàòàòêà¢, ôåëüåòîíà, ìàñòàöêàé ïóáë³öûñòûê³, ìåìóàðà¢. Âÿë³êàå çíà÷ýííå äëÿ ñòàíà¢ëåííÿ áóéíîé ïðàçà³÷íàé ôîðìû áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû ìå¢ ÿãî ðàìàí "Çîëàòà". Òâîð÷àñöü ßäâ³ã³íà Ø. àäûãðàëà çíà÷íóþ ðîëþ ¢ ôàðì³ðàâàíí³ íîðì áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðíàé ìîâû, óäàñêàíàëåíí³ ñ³ñòýìû ÿå ñòûë³ñòû÷íûõ ñðîäêà¢, ïàøûðýíí³ âûÿ¢ëåí÷ûõ ìàã÷ûìàñöåé.

Íàðàäç³¢ñÿ ¢ ìà¸íòêó Äîáàñíà Ðàãà÷î¢ñêàãà ïàâåòà (öÿïåð Ê³ðà¢ñê³ ðà¸í) ó ñÿì'³ ßíà ³ Âîëüã³ Ëÿâ³öê³õ (ìå¢ ñÿñòðó Ýâó), äçå ÿãî áàöüêà ñëóæû¢ ýêàíîìàì ìà¸íòêà. Ïàçíåé ó 1870-õ ãàäàõ ¸í áû¢ ëÿñí³÷ûì ãðàôà Òûøêåâ³÷à ³ æû¢ ó Ïÿðøàÿõ öÿïåðàøíÿãà Âàëîæûíñêàãà ðà¸íà.

Íå¢çàáàâå ñÿì'ÿ Ëÿâ³öê³õ ïåðàåõàëà ¢ Êàðï³ëà¢êó ïàä Ðàäàøêîâ³÷àì³ íà Ìåíø÷ûíå. Òóò ó 1877-1878 ãã. Àíòîí Ëÿâ³öê³ âó÷û¢ñÿ ¢ íåëåãàëüíàé øêîëå ¢ Ëþöûíöû, ÿêóþ àðãàí³çàâàëà äà÷êà Â³íöýíòà Äóí³íà-Ìàðö³íêåâ³÷à - Êàì³ëà.

Ïàñëÿ ïàñïÿõîâà ñêîí÷û¢ Ìåíñêóþ ãóáåðíñêóþ ã³ìíàç³þ ³ ïàñòóï³¢ íà ìåäûöûíñê³ ôàêóëüòýò Ìàñêî¢ñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà.

8 ñàêàâ³êà 1890 ãîäà çà ¢äçåë ó ñòóäýíöê³õ õâàëÿâàííÿõ ßäâ³ã³í Ø. áû¢ àðûøòàâàíû ³ çíÿâîëåíû íà íåêàëüê³ ìåñÿöà¢ ó Áóòûðñêóþ òóðìó.

Ïà âûçâàëåíí³ ç òóðìû ßäâ³ã³í Ø. íå äàìàãàåööà àäíà¢ëåííÿ âà ¢í³âåðñ³òýöå. ¨í çäàå ýêçàìåí íà àïòýêàðñêàãà ïðàêòûêàíòà, ïðàõîäç³öü ïðàêòûêó ¢ àäíîé ç ìàñêî¢ñê³õ àïòýê ³ âûÿçäæàå íà Áåëàðóñü, äàäîìó ¢ ôàëüâàðàê Êàðï³ëà¢êó.

Ìà¸íòàê ßäâ³ã³íà Ø. ÷àñòà íàâåäâà¢ ñûí ñóñåäà-àðàíäàòàðà Äàì³í³êà Ëóöêåâ³÷à ïà ³ìåí³ ßí.

Ó 1909-1910 ã. æû¢ ó Â³ëüí³, ïðàöàâà¢ ñàêðàòàðîì, à çàòûì çàãàä÷ûêàì ë³òàðàòóðíàãà àääçåëà "Íàøàé í³âû". Øìàò ï³øà ³ äðóêóåööà. Ó 1913 ã. ïðàöàâà¢ ó ðýäàêöû³ äàçåòû "Áåëàðóñ". Íà ãýòû ÷àñ ïðûïàäàå íàéáîëüø ïë¸ííû ¢ æûöö³ ï³ñüìåíí³êà ïåðûÿä 1906-1914 ãàäî¢.

Ç ñàêàâ³êà 1918 ãîäà - ñÿáðà Ðàäû ÁÍÐ. Àäç³í ç çàñíàâàëüí³êà¢ Áåëàðóñêàé íàðîäíàé ïàðòû³ ñàöûÿë³ñòà¢ ³ ïàðòû³ "Çÿë¸íû Äóá".

Â³ê³ïåäûÿ.

Íàðàäæýííå Çíàêà Ïàìÿö³ ëÿ ìåñöà íàðàäæýííÿ ßçýïà Äðàçäîâ³÷à

²äýÿ

Íà çûõîäçå ëåòàøíÿé ç³ìû ïàòýëåôàíàâà¢ Âàëåðûé Áóðýíü ç Ìàëàäçå÷íà:

- Ó ÒÁÌ óñòóï³¢, êàá ìåöü ïàäòðûìêó ¢ çàäóìàíûì äçåÿíí³.

Ó àðòûêóëå "²äó äà Äðàçäîâ³÷à", çìåø÷àíûì ó êí³çå "Ïðàç öåðí³³ äà çîðàê", ¸í ðàñïàâ¸¢, ÿê íå ìîã çíàéñö³ ìåñöà íàðàäæýííÿ ñëàâóòàãà çåìëÿêà ³ öÿïåð âûðàøû¢ äçåéí³÷àöü, êàá ïàçíà÷ûöü... Äûê âîñü õî÷à ïðûåõàöü ³ ïàñïðàáàâàöü çâÿðíóööà äà ¢ëàäà¢, áîëüøûõ ³ ìåíøûõ. ßêðàç äàðý÷û - þá³ëåé íàðîäç³í ìàñòàêà, 130-ãîääçå. Àëå ¢æî äàâåäà¢ñÿ, øòî òàì - ìàëàäûÿ ëåñàïàñàäê³, ³ ¢ ÿãî çàãóëÿëà ³äýÿ...

- Êàá íå àäíàìó ³ñö³ - ç äýëåãàöûÿé, - òàê äóìà¢ ³ íàê³ðàâà¢ñÿ äà íàøàé ïàäñâ³ëüñêàé ñóïîëê³ ÒÁÌ, ó ïðûâàòíàñö³, äà ìÿíå.

Äàìîâ³ë³ñÿ ñóñòðýööà íà Ãëûáîöêàé ñòàíöû³. ¨í - ç Ìàëàäçå÷íà. ß - ç Ïàäñâ³ëëÿ. Ïà÷ûíà¢ñÿ ¢æî ÷àñ àáåäó. ² ìû, ïðàìà àä ÷ûãóíà÷íàãà âàêçàëà, ïåøê³, ïðàç óñ¸ Ãëûáîêàå, äà ëÿñãàñà øë¸ïàë³ ïà ìîêðûì ñíåçå. Ïðûéøë³ ³ ÿø÷ý ÷àêàë³.

Öÿïåð ðàçóìåþ, øòî ïàõîä ó ëÿñãàñ, ïðàìà äà Ãàéäóêà Ñÿðãåÿ Âàñ³ëüåâ³÷à, áû¢ ïðàâ³ëüíûì ðàøýííåì. Çà¢ñ¸äû, ïåðø, ÷ûì ³ñö³ ¢ êàá³íåò âûêàíêàìà, âàðòà øûðýé àááÿñö³öü ³äýþ. Ìîæà ãýòà ³ äàïàìàãëî ¢ øûëüäàâàé çàäóìå? Õàé ñàáå ¢ñ¸ êðûõó ãóìàðûñòû÷íà ³ íÿ¢ïý¢íåíà, àëå - àä äóøû ç íàòóðàëüíûì óçäçåëàì, ïÿø÷îòíûì ³ ïåðàêàíà¢÷ûì.

Äà Ãàéäóêà ³ àä Ãàéäóêà

Ìàëàäû íà÷àëüí³ê - ñïàäàð Ñÿðãåé Ãàéäóê - íåÿê ñïàíòàíû÷íà çäç³â³¢ñÿ ¢ àäêàç íà ïðàïàíîâó ñïàäàðà Âàëåðûÿ Áóðýíÿ íàçâàöü ëåñàïàñàäê³ ¢ Ïóíüêàõ ³ìåì ßçýïà Äðàçäîâ³÷à. ²òûì áîëüø ¢ðàç³¢ñÿ, êàë³ äýëåãàò ÒÁÌ ñêàçà¢:

-Ó ãàðàäçåíñê³ì ëåñå ìàëàäû ëåñ íàçâàë³ ³ìåíåì Âàñ³ëÿ Áûêàâà.

- Íå ðàçóìåþ, ÷ûì ïðûëÿãàå Áûêà¢ äà ëåñó, - ïðûêëàäíà òàê, ç çàòîåíàé óñìåøêàé, àäêàçà¢, ³ àæ ïàäñêî÷ûë³ áðîâû.

Òóò ìíå òàêñàìà ïàäóìàëàñÿ: "Áûêà¢ - ìîæà ³ íå. À ¢ ßçýïà Äðàçäîâ³÷à çà õàòàé - ëåñ. Çîðê³ ãàâàðûë³ ç ³ì íàä âåðøàë³íàì³ òûõ ïðûñÿäç³áíûõ ë³ïà¢, ñòâàëû ÿê³õ ìàöàë³ ãàäî¢ 20, 30 íàçàä, äç³â³ë³ñÿ, (îãî, ÿê ëåòóöåí³ë³!) ìàñòàê³ ãðóïû "Ïàãîíÿ" - íàðàäæàë³ ³äýþ. ßíà ³ ñ¸ííÿ æûâàÿ. Íàâàò, êàë³ òóò - ëåñàïàñàäê³".

Äûê ëåñ øàïòà¢ ßçýïó,
ß ìó ¢çìàö íÿë³ ëåòóöåííå
Ëÿñíûÿ áë³êàâûÿ öåí³,
² çîðê³ ïðîìåæ âåðøàë³í
Íÿáåñíà ãóòàðûë³ ç ³ì.

Ïðàâ³ëüíà, øòî ëåñ - ³ìÿ!..

Âàëåðû, ïðûêìåòíà ðàñõâàëÿâàíà, äàñòà¢ ç òîðáû âàæê³ äîêàç - òîì "Ïðàç öåðí³³ äà çîðàê".

- Âî òóò ÿãî òâîðû ³ ïðà ÿãî - áåëàðóñêàãà "Ëåàíàðäà äà Â³í÷û", âàðòàãà ¢øàíàâàííÿ, àëå âàì ïðàïàíóþ ïðà÷ûòàöü ìàëåíüêóþ êí³æêó, äëÿ çíà¸ìñòâà, - ñêàçà¢ àäç³í Âàñ³ëüåâ³÷ äðóãîìó.

Òîì "Àä öåðí³ÿ¢..." äî¢ãà íå çàòðûìà¢ñÿ íà ñòàëå - âÿðíó¢ñÿ ¢ òîðáó. À òîíåíüêàÿ êí³æà÷êà çàñòàëàñÿ ëÿæàöü.

Ñïàäàð Ãàéäóê çà¢âàæíà ñêàçà¢, øòî ¢ íàìåðû ö¸çê³ ïà áàöüêó ìîæà áûöü çàðíåòêà... ¨í çû÷ë³âà ñêàçà¢:

- Äû ìû æ çðîá³ì, êàë³ äàçâîë³öü íàì âûêàíêàì.

- Çàÿâó òóäû ïàíÿñ¸ì âî öÿïåð, ïàñëÿ àáåäó, - ïàâåñÿëåëà íàäçåÿ íà âóñíàõ Áóðýíÿ.

Ó ³äýàëàã³÷íûì àääçåëå íå ïàøàíöàâàëà íà ñïàòêàííå. Çàãàä÷ûöà áûëà çàíÿòàÿ ýêñêóðñ³ÿé ïðààñòà¢í³êî¢ Ïðýç³äýíöêàé àäì³í³ñòðàöû³. Íàñ ñóñòðýëà ðóõàâà âåòë³âàÿ ñàêðàòàðêà. "Ïðàïàíîâà" ëÿãëà íà áë³æýéøû ñòîë. ×àêàöü áûëî áåññýíñî¢íà. À òóò ÿø÷ý äóìêà ïðà öÿã³ê.

² ìû ¢æî - áÿãîì. Íà ñòàíöûþ. Âàëåð Âàñ³ëüåâ³÷ òàêñàìà ¢ Ïàäñâ³ëëå. Ç Ïàäñâ³ëëÿ çðó÷íåé íà Ìàëàäçå÷íà.

¨í íà ðàçâ³òàííå ¢ðó÷û¢ ìíå ¢çíàãàðîäó çà ïàïÿðý÷í³öòâà - ÷ûðâîíóþ ðýäç³÷íó ç àñ³ðàöåëàé áàöüêî¢ñêàé ëÿõ³ ³ êàâàëàê òîðòà - çàìàðûöü òàãî ÷àðâÿ÷êà, ÿê³ òà÷û¢ óâåñü äçåíü ñòðà¢í³ê.

"Òûÿ" àäãóëÿë³

...Íàïà÷àòêó âÿñíû Âàëåðû Áóðýíü àòðûìà¢ ï³ñüìîâóþ àäìîâó àä ïåðøàãà íàìåñí³êà ñòàðøûí³ ðàéâûêàíêàìà - ².². Ïà÷êî¢ñêàãà: "...*Ïðàïàíîâó íàçâàöü ëÿñíóþ ïàñàäêó, ðàçìåø÷àíóþ íà ìåñöû ñÿäç³áû ßçýïà Äðàçäîâ³÷à ç óñòàëÿâàííåì àäïàâåäíàãà çíàêà, ë³÷ûì íåìýòàçãîäíàé*".

² Âàëåðà ñö³øû¢ ñâàþ ìàðó, ìíå í³÷îãà íå êàæó÷û. À òóò, ó ñÿðýäç³íå âîñåí³, çâàí³ê àä ÿãî:

- Í³áû òàì Çíàê Ïàìÿö³ ¢ñòàëÿâàë³? Ó Ïóíüêàõ. Øòî-íåáóäçü ÷óë³? ß ìîæà á âûðâà¢ñÿ ç ðàáîòû íà àäêðûöö¸?..

- Íå-å, à ÿêàÿ ñ¸ííÿ äàòà? - çëÿêíóëàñÿ, áî äàï³ñâàëà âåðø äà þá³ëåþ. Àëå âûÿâ³ëà, øòî ÿø÷ý òðû äí³ ¸ñöü, ³ àáðàäàâàëàñÿ, øòî ãýòàÿ íàâ³íà ö³ íå àïðà¢äâàå òîå íàøà ïàäàðîææà. ßíî, âûõîäç³öü, íå ìàðíàå... Òðýáà ¢ Ìàð'ÿíà ñïðà¢äç³öü. ² òýëåôàíóþ. ×óþ:

- Äûê æà "òûÿ" ¢æî àäãóëÿë³!

- ßê àäãóëÿë³? Êàë³?

- Âåñåëà! ² ÿø÷ý íà òûì òûäí³. Òû øòî, Ìàðûÿ, íå âåäàëà? Àô³øó òðýáà ÷ûòàöü! Ìåíø ï³ñàöü, áîëüø ãóëÿöü íà ïàâåòðû ³ ïðûãëÿäàööà! Ïëîø÷à ìàøûíàì³ àáû÷íà çàñòà¢ëåíà. Íå ¢ãëåäçåëà?.. Êàíôåðýíöûÿ ãó÷íàÿ. ² ¢ Ïóíüêàõ... Ó ëåñå àäáûëîñÿ. Äûê òû æ ëåñ ëþá³ø...

"ßçýïà! - àä÷àéíà ¢ñë³õíóëà äóøà, - ³ íà òâà³ì þá³ëå³ ðàñêîë". Äûê øòî ðàá³öü? Êë³÷ó ñìåõ íà äóøó - õàé ÿíà ³ñêðûööà... Áà÷ òû: "òûÿ". Ìû, çíà÷ûöü, "ãýòûÿ"? Äûê "ãýòûÿ" íå âåäàþöü, øòî "òûÿ" ðîáÿöü? Ó àäíîñ³íàõ äà [illegible] ßçýïà Äðàçäîâ³÷à?..

[illegible]

ðàïòàì óø÷àì³ëàñÿ äóðàøë³âàÿ äóìêà.

² çíî¢ çàòàì³ëà ßçýïàâà ñâÿòà ¢ "òûõ". Ãýòà æ òðýáà: ÿê³õ 500 ìåòðà¢ (íÿ¢æî áîëüø?) àä ìàéãî äîìà àäáûë³ñÿ... Ó ÄÊ. ² íåêàëüê³ êðîêà¢... àä çàïàñíîé, "ñòðàòýã³÷íàé", êâàòýðû ñÿáðà ÒÁÌ - Ì³ñåâ³÷à. Äûê òîé ³ äàëüöà¢ - ïàñïå¢ íà êàíôåðýíöûþ.

Ëþáà êàæà:

- ×ýñ³ê çàâÿçå ¢ Ïóíüê³ ¢ Äçåíü þá³ëåþ, íå õâàëþéñÿ, Ìàðûÿ. Óáà÷ûì, ÿê³ òàì Çíàê!

Ìàñòàê Êóïàâà çàäóìà¢ñÿ...

Íà ìîã³ëêàõ, äçå ßçýï, äà÷àêàë³ñÿ ¢ñ³õ: ³ ìàñòàêî¢, ³ Àäû Ðàé÷îíàê, ³ Ìàð'ÿíà, ³ ãëûáà÷àíà¢ (êàðýñïàíäýíòà¢-íàâàëàæí³êà¢) ³ íîâûõ - íåçíà¸ìöà¢. Óñÿãî 22 ÷àëàâåê³. Äûê ç Ïóíüêàì³ çíî¢ øòî âûéøëà? Ì³êîëà Êóïàâà, ÿê³ ¢æî äà¢íî ìàðûöü ïðà íåéêóþ àäìåòíàñöü íà ìåñöû ñÿäç³áû Äðàçäîâ³÷à, ïà÷ó¢ ìà¸ ïàâåäàìëåííå ïðà Çíàê (ÿê ¸í ïà÷ûíà¢ñÿ).

Ïàñëÿ ñëîâà-¢ñïàì³íó ïàýòý Ìàðû³ Íîâ³êàâàé ïðà äà¢íÿå ¢ðàæàííå (100-ãîääçå ç äíÿ íàðàäæýííÿ ìàñòàêà) Êóïàâà âûÿ¢íà çàäóìà¢ñÿ ³ ñêàçà¢:

- Õàöåëàñÿ á ïàáà÷ûöü òóò Çíàê-øûëüäó "íà êàìÿí³".

- Òû çà ïðàâàäàæàòàãà, ×ýñü! - ãóêíó¢ Ìàð'ÿí, - à ÿ íà ñÿäç³áó - ãàñïàäàðû÷êà.

Ìû ðóøûë³ íà Ïóíüê³, àëå [illegible]

[illegible]

Íå áëóêà¢ ¸í - ³øî¢...

[illegible]

ß - í³÷ûé, áåç ïàòðýá
Ïà Ë³ïëÿíàõ áëóêàþ.
ß - Äðàçäîâ³÷ ßçýï...
"Âûøûâàíêó" øóêàþ...
Øòî ìà¸ çàõàâàíà?..

[illegible]

Àñêîì³íà?

[illegible]

Ìàðûÿ Áàðàâ³ê.

Êàëÿäû àä Ãàðàäçåíñêàãà ÒÁÌ

Ïàä ÷àñ Êàëÿäࢠâÿñ¸ëûÿ êàëÿäíûÿ ³ìïðýçû àðãàí³çàâàëà Ãàðàäçåíñêàÿ ááëàñíàÿ àðãàí³çàöûÿ Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû äëÿ áåëàðóñê³õ äçåòàê, ÿê³ÿ òîëüê³ ïà÷ûíàþöü âó÷ûööà ¢ áåëàðóñê³õ êëàñàõ ñÿðýäíÿé øêîëû, à òàêñàìà äàøêîëüí³êà¢.

Àïîøíÿÿ ¢ ãýòûÿ ñâÿòû ïðàéøëà ¨ëêà ¢ Äç³öÿ÷ûì ñàäêó íóìàð 45, øòî íà ñóë³öû Ñàõàìáàåâà. Òàìàêà äçåéí³÷àþöü äçâå áåëàðóñê³ÿ ãðóïû. Àäíà ç äçâþõ - âûïóñêí³ê³. ² ñ¸ëåòà ÿíû, ðàçàì ç áàöüêàì³ áóäóöü âûðàøàöü: ö³ ïðàöÿãâàöü íàâó÷àííå ïà-áåëàðóñêó ¢ íîâûì ïåðøûì áåëàðóñê³ì êëàñå, ö³ àäñòóï³öü, ïàä íàö³ñêàì öÿæêàñöÿ¢ ó äàëåéçåä äà âûçíà÷àíàé àääçåëàì àäóêàöû³ øêîëû íóìàð 32. Çðýøòû, áàöüê³ ìàþöü ïðàâà ïàòðàáàâàöü äëÿ ñÿáå àäêðûööÿ áåëàðóñêàãà êëàñà ¢ øêîëå ïîáà÷ - íóìàð 16. Äà ³ìïðýçû ðûõòàâàë³ñÿ íå òîëüê³ ñÿáðû àðãàí³çàöû³, ÿê³ÿ ïàäðàõòàâàë³ êîæíàìó êà òàê³ ðàçóìíû ç çàãàäêàì³. Áûëî âåëüì³ ïðûåìíà áà÷ûöü ãýòà. ² øòî ïåðàäóñ³ì Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû àá'ÿíî¢âàå âàêîë ñÿáå ³íøûÿ ñóïîëüíàñö³ äëÿ ïðàâÿäçåííÿ òàêîé ö³êàâàé ³ìïðýçû.

Íà ¨ëöû áû¢ òàêñàìà ï³ñüìåíüí³ê ³ àí³ìàòàð, ñÿáðà Ñàþçó áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êࢠÌ³õàñü Çÿçþëÿ ç Íàâàãðóäêà. ¨í àïðà÷à âûñòóïó, ÿê àí³ìàòàð ïàäàðàâࢠäçåòêàì óëàñíûÿ ïàäàðóíê³, à ¢ñÿìó ñàäêó ñâàþ êí³æêó:

- Ãýòàÿ êí³æêà íàçûâàåööà "ßíêà, Øìóðäç³ê, Áóøìàòêà äû ³íøûÿ." Âûéøëà ¢ âûäàâåöòâå "Ãàë³ÿôû". Êí³æêà òðàï³ëà ¢ ë³ñò íàéëåïøûõ äç³öÿ÷ûõ ê³íæàê çà 2015 ãîä. Êí³æêà ìåíàâ³òà äëÿ òàê³õ âîñü äçåòàê, êàá ÿíû âåäàë³: øòî òàêîå íàøàÿ ïðûðîäà? ÿê æûâóöü ðîçíûÿ æûâ¸ëû? ÿê òðýáà ëþá³öü ãýòóþ ïðûðîäó ³ ÿê òðýáà ñÿáðàâàöü. ß õàöå¢, êàá ïðà÷ûòࢠøû, äçåö³ íàâó÷ûë³ñÿ øàíàâàöü íàøóþ ïðûðîäó äû íàøóþ çÿìëþ. Êí³ãà àçäîáëåíà ìàëþíêàì³ ³ ìàå áóéíû øðûôò.

Ïà âîäãóêàõ ÷ûòà÷î¢, êí³ãà Ì³õàñÿ Çÿçþëêà ïðûöÿãâàå ñâà¸é ïðàñòàòîé ³ ðàçàì ç òûì, áàãàòàé ìîâàé à¢òàðà.

- Ïåðøûì ÷ûòà÷îì ãýòàé êí³ã³ áûëà äà÷êà, - çãàäâàå Ì³õàñü Çÿçþëÿ.

Àäíó òàêóþ êí³æêó à¢òàð ïàê³íó¢ äëÿ êàëåêòûâà ñàäêà ¢ ÿêàñö³ ïàäàðóíêà. Óâàãó Ì³õàñü Çÿçþëÿ ç çàäàâàëüíåííåì äàãóêíó¢ñÿ íà çàïðîñ³íû Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ïðûåõàöü ó Ãàðîäíþ íà ³ìïðýçó äëÿ äàøêîëüí³êà¢. Áî, íà ÿãî äóìêó, ñëîâû: "Êàë³ íå ìû - òî õòî?" - ãýòà íå ïàôàñ. Ãýòà ê³ðóíàê ïà ÿê³ì ïàâ³ííû ³ñö³ ðóïë³¢öû áåëàðóøû÷íû.

- Ìû æ áà÷ûì, ÿêàÿ çàðàç ñ³òóàöûÿ ¢ êðà³íå. Øòî ðîá³öüà. ² êàë³ ÿíû áóäóöü ÷óöü æûâîå ñëîâà, ÿ äóìàþ, øòîñüö³ ¢ ³õ çàñòàíåööà. À êàë³ ìû áóäçåì âîñü òàê³ì ÷ûíàì, ÿê ìû, ÿê âû ñ¸íÿ ïðàïàãàíäàâàöü ³ òûÿ íàðîäíûÿ òðàäûöû³, ãýòà áóäçå öóäî¢íà.

äç³öÿö³ ïàê³íóöü - êàçöû, øàêàëàäöû, àëå ³ ¢ëàñíà ñàì³ âûõàâàíöû ñàäêà. ßíû ÷ûòàë³ âåðøû, âàäç³ë³ êàðàãîä ðàçàì ç êàëÿäî¢ø÷ûêàì³ äû ñïÿâàë³ ïåñí³. Çà ¨ëêàé íàç³ðàë³ íåêàòîðûÿ áàöüê³ äçâþõ áåëàðóñê³õ ãðóïࢠñàäêà, ÿê³ì êàëÿäíàÿ äçåÿ, àðãàí³çàâàíàÿ ñÿáðàì³ Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû âåëüì³ ñïàäàáàëàñÿ. Êàæà Þðû Ñåäçÿíå¢ñê³, áàöüêà âûõàâàíöà Êîñö³êà.

- Âåëüì³ ôàéíàÿ àòðûìàëàñÿ òàêàÿ ³ìïðýçêà. Àñàáë³âà ¢ ÷àñ, êàë³ ñâÿòû ñêîí÷ûë³ñÿ, òî äëÿ äçÿöåé áû¢ ãýòà äîáðû ñþðïðûç. ² áàáà ßãà òàêàÿ êàëàðûòíàÿ, ³ êàëÿäî¢ø÷ûê³: êàçà òàêàÿ âÿñ¸ëàÿ, ³ ì³øêà òàê³ ðàçóìíû ç çàãàäêàì³.

Ïà âîäãóêàõ ÷ûòà÷î¢, êí³ãà Ì³õàñÿ Çÿçþë³ ïðûöÿãâàå ñâà¸ æûööå.

Ãàëî¢íàÿ çàäà÷à Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû ³ ÿå ñÿáðî¢ ó ïàäîáíûõ ³ìïðýçàõ ïàäòðûìàöü ñâÿòî÷íû íàñòðîé áåëàðóñàì, ÿê³ÿ øàíóþöü ðîäíóþ, áåëàðóñêóþ ìîâó, à àñàáë³âà ïàäòðûìàöü ñàìûõ ìàëåíüê³õ, ÿê³ÿ òîëüê³ ïà÷ûíàþöü ñâà¸ æûöö¸, ÿê áåëàðóñû. Óñÿãî çà ñâÿòû, ñÿáðû àðãàí³çàöû³ ïàâ³íøàâàë³ ñàìûõ ìàëûõ äçÿöåé óñ³õ íàâó÷àëüíûõ óñòàíîâࢠÃàðîäí³, äçå íàâó÷àëüíû ïðàöýñ âÿäçåööà ïà-áåëàðóñêó, à ãýòà ñÿðýäíÿé øêîëû 32 ³ 34, à òàêñàìà ñàäêî¢: íóìàð 65 ³ 45.

Â³êòàð Ïàðôåíåíêà,
ñòàðøûíÿ ááë. àðãàí³çàöû³ ÒÁÌ.

Ìóçû÷íûÿ Êàëÿäû

Óëàäç³ì³ð Íÿêëÿå¢ âûñòóï³¢ 7 ñòóäçåíÿ ç ÷ûòàííåì âåðøࢠíà êàëÿäíûì êàíöýðöå Ç³ì³òðà Âàéöþøêåâ³÷à. Ïàýò, ïðûçíàþ÷û, øòî Íàðàäæýííå Õðûñòîâàå ç'ÿ¢ëÿåööà àäíûì ç ñàìûõ ñâåòëûõ ñâÿòà¢, óñïàì³íࢠäçÿö³íñòâà ³ ïåðøóþ çîðêó íàä Êðýâàì, ç'ÿ¢ëåííÿ ÿêîé ÷àêàë³ ç íåöÿðïåííåì, ³ àñàáë³âóþ àòìàñôåðó ñâÿòà¢. Ïàýò ³ àðòûñò âûêàíàë³ ðàçàì íîâóþ, íÿäà¢íà ñòâîðàíóþ êàëÿäêó. Óëàäç³ì³ð Íÿêëÿå¢ ó âåðøàâàíàé ôîðìå ïàæàäà¢, êàá Áîã æû¢ ó êîæíàé õàöå, ³ êàá òàì æûëà áåëàðóñêàÿ ìîâà, òàäû íàðîä áóäçå ìîöíûì ³ ç'ÿäíàíûì.

Ç³öåð Âàéöþøêåâ³÷ ïàñïÿõîâà äçåéí³÷àå ¢ íàê³ðóíêó "ñòýíäàïà". Íå øìàò áåëàðóñê³õ àðòûñòࢠâÿäóöü ðàçìîâó ñà ñëóõà÷àì³ ïàä÷àñ êàíöýðòà¢, à ÿìó ãýòà çà¢æäû ¢äàåööà. Ñïÿâàê âûêàíࢠïåñí³ íà âåðøû Àëåñÿ Êàìîöêàãà "Àä ç³ìû ÿ õàâàþñÿ ¢ ãýòûõ âà÷àõ" ³ íà ñëîâû Ðûãîðà Áàðàäóë³íà "Íîâû ãîä" ³ "SOS".

Àääàþ÷û äàí³íó àäûøî¢øûì ó ì³íóëûì ãîäçå, àðòûñò çàñïÿâࢠïåñíþ íà âåðøû Àëåñÿ Ë³ïàÿ.

Òðàäûöûéíû êàëÿäíû êàíöýðò áû¢ íàïî¢íåíû ðàäàñöþ ³ ñâÿòëîì. Äëÿ äçåòàê áûëà àðãàí³çàâàíà ñïåöûÿëüíàÿ ïëÿïî¢êà, äçå ÿíû ìàãë³ ïàãóëÿöü êàëÿ ¸ëê³, àäãàäâàöü çàãàäê³, ïàñïÿâàöü, ³ ïàòàí÷ûöü, ³ íå ïåðàøêàäæàöü áàöüêàì àòðûìî¢âàöü àñàëîäó àä âûäàòíàé ìóçûê³.

À ïàñëÿ ÿíû âûéøë³ ðàçàì ç àðòûñòàì íà ñöýíó ³ çàñïÿâàë³ ðàçàì: "Ìîöíû òîé, õòî ñÿáðà ìàå!", "Âåñÿë³ñÿ, äðóæû íà Õðûñòîâàÿ!"

"Íåâåðàãîäíà êëàñíû êàíöýðò! Ïðûåìíà ñóñòðýöü óñ³õ ñÿáðî¢", - íàï³ñàëà ¢ Ôýéñáóêó Íàñòà Äàøêåâ³÷, ÿêàÿ ïðûéøëà íà ³ìïðýçó ðàçàì ç ìóæàì Çì³òðîì ³ äçåöüì³ Ìàðàé ³ Äàâ³äàì.

26 ñíåæíÿ àðòûñò ñóñòðàêà¢ñÿ ç ìîëàäçþ ¢ â³öåáñê³ì àðò-ïàáå "Òîðâàëüä". Ïåðàä Íîâûì ãîäàì ñïÿâàê ³ ÿãî ñÿì'ÿ ïà¢äçåëüí³÷àë³ ¢ çäûìêàõ êàëÿäíàé êóë³íàðíàé ïðàãðàìû, ÿêóþ ìîæíà ïðàãëÿäçåöü íà YOU-TUBE.

Ý. Äçâ³íñêàÿ,
ôîòà www.budzma.org.

Äà 155-ãîääçÿ ïà¢ñòàííÿ 1863 ã.

Àïàëîí³ÿ ç Äàëå¢ñê³õ Ñåðàêî¢ñêàÿ

Óñïàì³íû

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ó ïàïÿð. íóìàðàõ.)

Çàéçäðîñíû ë¸ñ çàáðà¢ àä íàñ çàë³ø íå ðàíà ãýòàãà ÷àëàâåêà; öÿæêà ïàðàíåíû, ç àáûâàòöåëüñêàãà äîìà ¢çÿòû äç³ê³ì âîðàãàì, ñêîí÷û¢ ïðûãîæàå ³ êàðûñíàå ñâà¸ æûöö¸ íà øûáåí³öû, íà ÿêîé áàíäûò Ìóðà¢¸¢, âûêîíâàþ÷û äàäçåíûÿ ñàáå ³íñòðóêöû³, íÿãëåäçÿ÷û íà çâàííå ðàñ³éñêàãà ïàäïàëêî¢í³êà, ïàâåñ³¢ ÿãî.

Ñåðàêî¢ñê³ ìå¢ õàðàêòàð àäêðûòû, ø÷ûðû, ñòàí³¢÷û, öàëêàì æà¢íåðñê³. Ëþá³¢ ïðûÿöåëÿ ¢ñ¸é äóøîé, äëÿ íåïðûÿöåëÿ, ÿê êîæíû ïîëüñê³ æà¢íåð, óìå¢ áûöü ñòðûñòàíûì, ó æûöö³ ïðûâàòíûì áû¢ áåç ïëÿìû. Çàõîïë³âàëà ÿãî ¢ñ¸, øòî áûëî ïðûãîæûì ³ ¢çí¸ñëûì ³ ñìåëà âûðàæà¢ ñâàþ äóìêó ïåðàä ìàñêàëÿì³. Ó ïàñíÿõ íàïÿ¢íà àïÿþöü íå àäç³í ÷ûí ÿãî æûööÿ ³ ïàìÿöü ïðà ãýòàãà çíàêàì³òàãà ÷àëàâåêà ³ ïàêóòí³êà çàñòàíåööà íàäî¢ãà ¢ íàðîäçå”.

Ó ë³ñòêó, ïåðàñëàíûì ìåðàä àïåðàöûÿé ó Àäàçåë ï³øà: *“Õàöå¢ áû âàñ óõ³ëþ ñìåðö³ ìà¸é áà÷ûöü ó àïîøí³ ðàç. ß âàñ âåëüì³ ëþáëþ!*

À òû, ìîé Àí¸ëå, ö³ áóäçåø ìåöü ìîö, ñ³ëó õîöü ç àäë¸êó - ïîãëÿäàì ðàçâ³òàööà ñà ìíîé, ñòàÿ÷ûì ïàä øûáåí³öàé?!

Âàø - òâîé Çûãì[óíò]”.

Êàðîòê³ÿ íàòàòê³ ç [18]63 ã. ³ íåêàëüê³ ðàñïàðàäæýííÿ¢ Êàðàëå¢ñòâà íà Ë³òâå

Àä ïàäçåëó Ïîëüø÷û íà Ë³òâå íàìàãàí³ âûçâàëåííÿ àä ìàñêî¢ñêàãà ãâàëòó íå ñïûíÿë³ñÿ í³êîë³, ³ Áðàòí³ çâÿç, çàñíàâàíû Ôðàíö³øêàì ³ Àëÿêñàíäðàì Äàëå¢ñê³ì³ ¢ 1846 [ãîäçå] áû¢ äàëåéøûì ïðàöÿãàì òûõ íàìàãàííÿ¢ òîëüê³ íå öåðàç ïà¢ñòàííå, àëå ì³ðíûì øëÿõàì, äëÿ ïåðàäàâîëåííÿ òûõ ïåðàøêîä, ÿê³ÿ ¢ ïàïÿðýäí³õ ïà¢ñòàííÿõ áûë³ ïðû÷ûíàé íÿ¢äà÷ ³ ñòàë³ ïåðàøêîäàé äëÿ çààáûöÿ ñâàáîäû.

Ïðàöà ñÿáðî¢ Çâÿçó, íÿãëåäçÿ÷û÷û íà çíÿâîëåíí³, Ñ³á³ð ³ ïàñòàÿííûÿ ïåðàñëåäû íå ñïûí³ëàñÿ, íàâàäâàðîò, òàÿ æ ñàìàÿ ìîëàäçü ïðàç æûöö¸, ³ÿø÷ý áîëüø öåñíàå¢í³êåíå¢ ïàòðýáû êðàþ, ÿø÷ý áîëüø àñýíñàâàíà ðóõàëàñÿ äà ìýòû äàðîãàé ïðà¢äû, ñïðàâÿäë³âàñö³ ³ áåçóïûííàé íàïðóæàíàé ïðàöû, ïàøûðàþ÷û øëÿõåòíûÿ ïðûíöûïû ³ äóìê³ äëÿ ç’ÿäíàííÿ ³ ïàâûøýííÿ ìàðàëüíàñö³ ¢ñ³õ ïëàñòî¢ ãðàìàäñòâà.

Óçðóøàíûÿ ãàðà÷ûì³ ïàòðûÿòû÷íûì³ ïà÷óööÿì³ íå çìàãë³ ¢òðûìàööà ¢ àêðýñëåíûõ ìåæàõ. Ïàäçå³ ¢ Å¢ðîïå ¢ 1848 ãîäçå ñòðàñÿíóë³ ìîëàäçü, àñàáë³âà ðàìåñí³öêóþ, ÿêàÿ íÿãëåäçÿ÷û íà àïàç³öûþ ê³ðà¢í³êî¢ âûçíà÷ûëà ïà¢ñòàííå íà äçåíü ðýçóðýêöû³ ¢ íàäçå³, øòî ïðû íàòî¢ïàõ, ÿê³ÿ çàë³âàþöü ó òîé äçåíü âóë³öû ãîðàäà, ëÿã÷ýé ³ì áóäçå âûêàíàöü íàìåð çàõîïó çáðî³ ç àðñåíàëà.

Àäç³í ç ðàìåñí³êà¢ çäðàäç³¢. Ïà÷àë³ñÿ àðûøòû. Ïðàç äâà òûäí³ Äàëå¢ñê³ÿ áûë³ çíÿâîëåíû ç-çà ë³ñòà, çíîéäçåíàãà ¢ ñòóäýíòà Õàðêà¢ñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà.

Ìíîã³ÿ ç ñÿáðî¢ Çâÿçó, ÿê³ÿ áûë³ ¢ íåïàñðýäíûõ ñòàñóíêàõ ç Äàëå¢ñê³ì³, àöàëåë³ ³ âÿë³ äàëåé ðàñïà÷àòóþ ïðàöó. Ïðàç ãîä ïàñëÿ âûâàçó Äàëå¢ñê³õ ó Ñ³á³ð, ã.çí. ó 1851 ãîäçå, êàëåã³ ³õí³ÿ Ëåàïîëüä Ñàâ³öê³ ³ Ëåàïîëüä Ìàòêåâ³÷ ñòâàðàþöü ó Ìàñêâå ñòóäýíöêóþ àðãàí³çàöûþ ïàâîäëå ïðàãðàìû, ñêëàäçåíàé Äàëå¢ñê³ì³. Ñòóäýíòû ¢ äîâàä ïðûçíàííÿ äýëåãóþöü Ñàòóðí³íà ßêóáî¢ñêàãà äëÿ ¢ðó÷ýííÿ àä ³õíÿãà ³ìÿ ïÿðñö¸íêà Ìàòêåâ³÷ó.

Ðàìóàëüä Êàáåöê³, êàðà³ì ç Òðîêà¢, àïðà÷à ¢ïëûâó íà ñâà³õ ñóáðàòöÿ¢ ïàõâàëüíà äçåéí³÷à¢ ñà Ñòàí³ñëàâàì Êàëêî¢ñê³ì ó Àäýñê³ì ë³öý³.[307]

Ó Äýðïöå Áðàí³ñëà¢ Çàëåñê³, Ëàïàö³íñê³, Àíòàíåâ³÷, Ì³òàðîíî¢ñê³, ÿê³ áû¢ òàì ãàëî¢ ç âîñåì äëÿ íàãëÿäó çà çàñíàâàíàé àðãàí³çàöûÿé. Àäíûì ñëîâàì, äçå òîëüê³ ìàãëà çãðàìàäç³ööà æìåíüêà ³íòýë³ãåíòíàé ìîëàäç³, ÿå ¢ïëûâ ïàøûðà¢ñÿ íà àòà÷ýííå.

Ó Ïåöÿðáóðãó Ñåðàêî¢ñê³ ç êîëàì ìîëàäç³, ïà¢ñòàëûì ïàä ÿãî ¢ïëûâàì, ìàå ïåðàä ñàáîé çàäà÷ó öÿæêóþ äëÿ âûêàíàííÿ, òóò ³íøûÿ ¢ìîâû ³ ³íøàÿ ñóïîëüíàñöü, âûãàäàâàíàÿ ïàä óïëûâàì í³ã³ë³çìó, ïàãàðäû ³ ïëÿâàííÿ íà ñâà¸ ãðàìàäñòâà, äçå àòðûìàííå âåäà¢ ¸ñöü òîëüê³ ñðîäêàì äëÿ çäàáûööÿ ìàã÷ûìàñö³ ¢æûâàííÿ ïàæàäë³âûõ ³íñòûíêòà¢ ³ ñ³ëû äëÿ ïðûãíå÷àííÿ ñëàáåéøûõ.

Ïåðàìàãàþ÷û í³ã³ë³çì ³ ÿãî ¢ïëûâû ïðû øòî ðàç ïàâÿë³÷âàíûì êîëå ëþäçåé äîáðàé âîë³, ïðûø÷àïëÿþ÷û ñÿðîä ðàñåéñêàãà ãðàìàäñòâà: âåðó ¢ âûøýéøóþ ìýòó æûööÿ; íàäçåþ íà âûçâàëåííå àä ñ³ëà¢, ÿê³ÿ ñòðûìë³âàþöü ðóõ äà ñâàáîäû äóõó ³ ïîáûòó; ëþáî¢ ³ ñïðàâÿäë³âàñöü äà ñëàáûõ ³ ïðûãíå÷àíûõ.

Ñåðàêî¢ñê³ ïåðøû ãðóïóå âàêîë ñÿáå, àðãàí³çóå, óïëû¢ ÿãî íåâûìåðíû. Çõà³ë³, êàë³ ÿãî íå ñòàëà, ðî¢íà êîëà ïîëüñêàå ³ ðàñåéñêàå ¢ 1848 ãîäçå ðàçá³ë³ñÿ, àëå êàëåã³-ðàñåéöû, áë³æýéøûÿ äà ÿãî (âåäàþ ãýòà ç ³õ óëàñíûõ âóñíà¢) íå ïåðàñòàþöü ïðàöàâàöü.

Çûãìóíò âÿðòàåööà ç Àðýíáóðãà ç ïðàãðàìàé øûðîêàé, âÿë³êàé, ÿêàÿ äàë¸êà ñÿãàå. Ìýòàé ÿå ¸ñöü à¢òàíîì³ÿ ¢ Ïîëüø÷û ïðàç íàäàííå êàíñòûòóöû³ âà ¢ñ¸é Ðàñ³éñêàé äçÿðæàâå. Ïàëÿê³ ïàâ³ííû ïðàöàâàöü äëÿ Ïîëüø÷û, ðàñ³éöû - äëÿ äàáðà Ðàñ³³, óçàåìíàÿ äàïàìîãà, ïàäòðûìêà ³ äîáðàÿ âîëÿ. Ïàñëÿ Êðûìñêàé âàéíû íàñòàþöü ÷àñû ðýôîðì. Òûÿ ëþäç³ äîáðàé âîë³ çàéìàþöü óæî ¢ òîé ÷àñ âûñîê³ÿ ¢ïëûâîâûÿ ïàñàäû, ÿíû ïàäòðûì³ë³ñÿ ñïðàâåäë³âûÿ Ñåðàêî¢ñê³ì ðýôîðìû. Êîëà ³õ ïàøûðàåööà, ïðûõîäç³öü âåðà ¢ ëåïøóþ áóäó÷ûíþ. Ç ïàëÿêà¢, ÿê³ÿ ñóïðàöî¢í³÷àë³ ç Ñåðàêî¢ñê³ì, áûë³: Àãðûçêà, Áàëòàçàð Êàë³íî¢ñê³, Ñïàñîâ³÷, Íàðûìñê³, Áàðø÷î¢, ä-ð Çàëå¢ñê³, ä-ð Êàçëî¢ñê³, Àïîöê³, Ðûìîâ³÷ ³ ãä. Áîëüøàñöü ç ³õ ïàñëÿ âûáóõó ïà¢ñòàííÿ ã³íå àáî ïàêóòóå ç áðàòàì³ ¢ êðàþ. (Ïàãàäàíåííÿ ¢ òûÿ ÷àñû íå áûëî, óç³êëà ÿíî ïàçíåé, ó 1866-67 ãîäçå).

Ïà ë³òî¢ñê³õ â¸ñêàõ ³ ãàðàäàõ âÿäçåööà ïà¢ñþëü ö³õàÿ, ìóðàøêàâàÿ ïðàöà. Áîëüøû ðóõ ç’ÿ¢ëÿåööà ïàñëÿ âÿðòàííÿ âûãíàíöà¢ ç Ñ³á³ðû ³ àðûøòàíöê³õ ðîò. Àëÿêñàíäð Äàëå¢ñê³ ¢ ãýòû ÷àñ âÿðíó¢ñÿ ç Ñ³á³ðû. Àëÿêñàíäð Äàëå¢ñê³ ðàçáóäæàå íà Ë³òâå ÿø÷ý áîëüøû ðóõ, ãðóïóå àäç³íî÷àê, çààõâî÷âàå äà ãðàìàäñêàé ïðàöû. Äàìà¢ëÿåööà ç ïàíÿé Áó÷ûíñêàé, çààõâî÷âàå ÿå äà ïàåçäê³ ¢ Âàðøàâó äëÿ çíà¸ìñòâà ç òûì³, õòî ïðàöóå òàì ïà çàñíàâàíí³ øêîëàê, àõîâ, ïðûòóëêà¢ ³ ãä. Ïàí³ Áó÷ûíñêàÿ ïðû äàïàìîçå êñ. Øóëåéê³ àðãàí³çóå êîëêà ðàáîòí³ö ó ãðàìàäñêàé ñïðàâå íà Ë³òâå. Íàéáîëüøàé äàïàìîãàé ó íàìàãàííÿõ Àëÿêñàíäðà áûë³: Àëüôðýä Ðîìåð ³ Â³íöýíòû Ðóäàì³íà. Ñÿðîä øëÿõòû ïåðàäàâûÿ ¢ ïðàöû: Ðîìåðû, æîíêà Åíäðýÿ Ñíÿäýöêàãà, Íàïàëåîí ßëåíñê³, Ëþäâ³ê ßëåíñê³, Êîçåëû, Êë³ìàíñê³ÿ, Ëàïàö³íñê³ÿ, Âàãíåð, ßí Òûøêåâ³÷, Ýì³ëü Àñêåðêà ³ øìàò - øìàò ³íøûõ. Ìîëàäçü, ÿêàÿ ìûñë³ëà áîëüø ñóð’¸çíà, áóäç³ëà äà ïðàêòû÷íûõ äçåÿííÿ¢ áàöüêî¢ ñâà³õ ³ ¢ñþ ñóïîëüíàñöü.

Àëÿêñàíäð íå àäïà÷ûâàå ïàñëÿ âÿðòàííÿ ç êàòàðã³, ãóðòóå, çë³÷àå, çâÿçâàå ðàñê³äàíûÿ âóçëû Áðàòíÿãà çâÿçó. Ìàðøàëê³ ¢ àïîøí³ÿ ìåñÿöû 1857 ã. ñêë³êàþöü øëÿõòó (íàé÷ûííåéøûì òóò áû¢ ßí Òûøêåâ³÷, çâÿçàíû öåñíûì ñÿáðî¢ñòâàì ç àáîäâóìà Äàëå¢ñê³ì³).

Íà ñóìåñíàé íàðàäçå ¢õâàëÿþöü íåàáõîäíàñöü ñòâàðýííÿ ãóáåðíñê³õ êàì³òýòà¢[308] ç ìýòàé ïàäðûõòî¢ê³ ïðàåêòà¢ äçåéíàñö³. Íà ñåñ³ÿõ àáìÿðêî¢âàþöü, ðàäçÿööà. Áîëüøàñöü øëÿõòû çà âûçâàëåííå ñÿëÿí. Ãóáåðíàòàðû ñòâàðàþöü öÿæêàñö³, íÿãëåäçÿ÷û íà ãýòà øëÿõòà íà Ë³òâå ïàñòàíà¢ëÿå äàìÿí³öü ïðûãîí íà ïàäñòàâå ÷àêàíàãà öàðñêàãà ðýñêðûïòó, ïðàâîäç³öü ðýôîðìó í³÷ûì íå àáÿòýæà÷ûñÿ. Íàòóðàëüíà, çíàéõîäçÿööà àñîáû, ÿê³ÿ àïàíàâàíû ³ ê³ðóþööà ýãà³ñòû÷íûì³ ³íòàðýñàì³, àäíàê ïàä íàö³ñêàì äóìê³ ¢ Êðàþ, óæî ìîöíà ïàøûðàíàé, ë³÷àööà ç àãóëàì, ÿê³ æàäàå ïàäàòêó ïðû äàïàìîçå ³ ïðàìîâàé ãàäçå ³ âûçâàëåííÿ ñÿëÿí.

Ó ïàëîâå 1858 ³ [1859] ãîäçå íàñòàþöü ÷àñû íåàáûâàëàãà øàëó íà Ë³òâå. Ïåöÿðáóðã ãàâîðûöü ïðà ðýôîðìû. Âåðûöü ó ³õ. ² Ë³òâà ïà ÿãî ïðûêëàäçå ðàäóåööà, ÿê áû ¢ äçåíü äîñâ³òêó ø÷àñë³âûõ ÷àñî¢. Âåðûöü ó ìàã÷ûìàñöü æûööÿ ïàä ñê³ïåòðàì íàéëþáø÷àãà ç öàðî¢, Àëÿêñàíäðà 22. Ïà¢ñòàþöü øìàò³ë³÷íûÿ ïðàåêòû âûêàçâàííÿ ÿìó ñâà¸é ëàÿëüíàñö³. Ãóá[åðíàòàð] Íàç³ìà¢ ïàäàå ñâîé ïðàåêò ïðûíÿööÿ ÿãî ñâàöê³ì áàëåì. Ë³òâà çãàäæàåööà, àëå ïàä óïëûâàì íàéâûá³òíåéøûõ ó êðà³ àñîáà¢, à ìåíàâ³òà âûãíàíöà¢ (ìåíø ëåãêàâàæíûõ) äàäàå àä ñÿáå íàìåð ïàäàííÿ àäðàñó ç âûäçÿëåííåì íàéï³ëüíåéøûõ ïàòðýá, ìåíàâ³òà âûçâàëåííå ñÿëÿí, óâÿäçåííå ¢ ïà÷àòêîâûõ øêîëàõ âûêëàäàííÿ ïîëüñêàé ìîâû àáî òîé, ÿêîé ðàçìà¢ëÿå ìÿñöîâàÿ ëþäíàñöü, ðýë³ã³éíàÿ òàëåðàíöûÿ ³ ¢í³âåðñ³òýò ó Â³ëüí³.

Àïðà÷à áàëþ õî÷à âûäàöü ÿø÷ý àëüáîì íà ïàìÿöü ïðà ÿãî çíàõîäæàííå[309]. Ñòàðû Àäûíåö, íàïý¢íà ñòðàö³¢øû ðîçóì, ï³øà ñâîé “Îé÷à íàø”[310], ó ÿê³ì íàçûâàå öàðà äçåäç³÷àì ßãåëîíà¢. Ãîðàä ïàäñòðîéâàåööà, àñâÿæàåööà, ìàëþþöü òðàíñïàðàíòû, äâóõãàëîâûõ àðëî¢ ³ ãä.

Íàç³ìà¢ íà âåñòêó ïðà ïðàåêòàâàíû àäðàñ çàáàðàíÿå øëÿõöå ïðûåçä ó Â³ëüíþ ¢ ÷àñ ïîáûòó öàðà. Ìàðøàëê³, êàðûñòàþ÷ûñÿ íàëåæíûì³ ³ì ïðàâàì³, çá³ðàþööà ¢ Äàìåéê³, ìàðø[àëêà] â³ëåíñêàãà, äëÿ ïàðàçóìåííÿ, øòî ðàá³öü ç àäðàñàì. Íàé÷ûííåéøûì³ ñà øëÿõòû ¢ òîé ñïðàâå áûë³: ßí Òûøêåâ³÷ ³ Ðîìåðû. Äàìåéêà äàå ñëîâà, øòî ñàì ÿãî ¢ðó÷ûöü ³ìïåðàòàðó. Àëå ¢ ïÿðýäàäçåíü ÿãî ïðûåçäó Äàìåéêó çíàéñö³ íå ìîãóöü. Çàíåïàêîåíûÿ ìàðøàëê³ ñïÿøàþööà äà êîâåíñêàãà ãóáåðíàòàðà Õàì³íñêàãà, ïðà ÿêîãà áûë³ äîáðûÿ âîäãóê³. Òîé ³ì ñêàçà¢ ø÷ûðà, øòî Äàìåéêà àäíà÷àñîâà äà¢ øëÿõöå ñëîâà, øòî ñàì àäðàñ ïàäàñöü, à Íàç³ìàâó, øòî çóñ³ì íå áóäçå ïàäàäçåíû.

Ó õâ³ëþ àãóëüíàãà àáóðýííÿ Ðîìåð âûìà¢ëÿå ïàìÿòíûÿ ñëîâû: *“Óðàä ðîá³öü âÿë³êóþ ïàìûëêó, àäê³äàþ÷û ø÷ûðû çâàðîò ë³òî¢ñêàé øëÿõòû, ÿêàÿ ïðàäñòà¢ëÿå íåàáõîäíûÿ ïàòðýáû Êðàþ, çàäàâàëüíåííå ÿê³õ ¸ñöü àäç³íû ñðîäàê çàáåñïÿ÷ýííÿ ø÷àñöÿ ³ ñïàêîþ íàðîäà. Ïàêîëüê³ ¢ðàä íàñ àäï³õâàå, ìû íå áÿðîì íà ñÿáå àäêàçíàñö³ çà íàñòóïñòâû. Âûêàíàåì íàø àáàâÿçàê. Íÿãëåäçÿ÷û í³ íà øòî, âåðûì, øòî íàðîä íàø æûâå ³ æûöü áóäçå!”*

Ðîìåð ïðàìîâ³¢ äà ³ìÿ êîëà ìàðøàëêà¢, ÿê³ÿ ðýïðýçåíòàâàë³ Êðàé. Ìàðøàëê³ ïàäàë³ àäðàñ[311] àäðýäàãàâàíû, ïà çìåñòó âåëüì³ ñö³ïëû, ïðîñÿ÷û òîëüê³ ¢í³âåðñ³òýò, àäíàê öàð ïðûíÿ¢ ³õ ñëîâàì³, ÿê³ÿ àáóðûë³ ¢ñþ Ë³òâó: *“Ñêàæûöå øëÿõöå, øòî ÿ ¸þ âåëüì³ íåçàäàâîëåíû. Íÿõàé ÿíà ïàìÿòàå ³ Å¢ðîïà, øòî ãýòà íå Ïîëüø÷à!”*

Ñëîâû ãýòûÿ ¢ïàë³ íà Ë³òâó ¢ õâ³ë³ âåðû áîëüøàñö³ Êðàþ ¢ äàáðûíþ ³ ñïðàâÿäë³âàñöü Àëÿêñàíäðà 22.

Ó òîé ÷àñ Ôðàíö³øàê Äàëå¢ñê³ ¢æî âÿðíó¢ñÿ ç Ñ³á³ðû. Àëÿêñàíäð áû¢ òóò óæî íåêàëüê³ ãàäî¢. Ñààäðàíûÿ ìàðøàëê³, ç ÿê³õ ìíîãà äçåñÿöü ãàäî¢ íàçàä ÿø÷ý ìàëàäç¸íàì³ íàëåæàë³ äà Áðàòíÿãà çâÿçó, íà çáîðû øëÿõòû ¢ ßíà Òûøêåâ³÷à ïàðàçóìåë³ñÿ ç Äàëå¢ñê³ì³ ³ çàïðàñ³ë³ ³õ íà áîëüø øìàòë³êàÿ ç’åçäû ¢ Êîâåíñêàé, ó Ìåíñêàé ³ Â³ëåíñêàé ãóáåðíÿõ. Òàì Ôðàíö³øàê ïðàäñòà¢ëÿå ñàáðàíûì áóäó÷û ïëàí äçåÿííÿ¢, àáàï³ðàþ÷û íà ñ³ñòýìó êîëà¢ ³ êîëêà¢, ÿê³ ìîæíà ïðûìÿí³öü ðî¢íà ÿê ïà â¸ñêàõ, òàê ³ ïà ãàðàäàõ. Íà ïà÷àòàê êîæíàÿ ãóá[åðíÿ] ñòàâ³ëà íà ÷àëå ñÿáå íàäïîëüíûõ ÷àëàâåê, ÿê³ÿ á ïàñòàÿííà ïàì³æ ñàáîé ðà³ë³ñÿ ïðû ê³ðàâàíí³ ãóáåðíÿé, à ¢ êîæíûì ïàâåöå ïà äâà íàéáîëüø âÿäîìûõ ³ íàÿê³õ öàëêàì íàéáîëüø âûá³òíûõ ëþäçåé. Êàá ïðàç ³õ ÿêðàç ìå³ áûöü ïðû ø÷ûëüíà ïðàçîðûì³ ìåðêàâàí³. Ãàðàäû àðãàí³çóþööà ïàñòàÿííà äà ¢ìîâà¢ æûööÿ ëþäçåé, ÿê³ÿ ³õ íàñÿëÿþöü.

Ïåðøûì íàéï³ëüíåéøûì çàäàííåì àðãàí³çàöû³ áûëî:

1) Ñïðàâÿäë³âàå ³ õóòêàå ðàçâÿçàííå ñÿëÿíñêàé ïðàáëåìû (íå ìîæà áûöü ïî¢íàãà ïàðàçóìåííÿ ³ ¢ïëûâó íà ÷àëàâåêà ¢ íÿâîë³).

2) Çàìëÿðîá÷àå òàâàðûñòâà íà ¢çîð Êàðàëå¢ñòâà Ïîëüñ[êàãà] ç ìýòàé ïàä’¸ìó çàìëÿðîáñòâà, à òàêñàìà äëÿ ëÿã÷ýéøàãà ¢çàåìàïàðàçóìåííÿ.

3) Êðýäûòíàå òàâàðûñòâà.

4) Øêîëê³. (Òóò êîæíû ãðàìàäçÿí³í áû¢ àáàâÿçàíû âûáðàöü óñÿ¸é â¸ñöû íàéçäîëüíåéøàãà õëîïöà ç ñóìëåííàé ñÿì’³ ³ ïðûñëàöü ÿãî ¢ ãîðàä. Àáàâÿçêàì ãàðàäñêîé àðãàí³çàöû³ áûëî ïàìÿñö³öü ÿãî äà âÿäîìàãà ñóìëåííàãà ³ ïîëüñê³ì ïðûíöûïàì ðàìåñí³êà, à ìîëàäç³ ïðûñâÿö³öü ñâàå âîëüíûÿ õâ³ë³ íà íàâó÷àííå âÿñêîâàé äçåòâàðû; ðàìÿñòâó âó÷ûë³ñÿ á ó òàãî æ ðàìåñí³êà).

Ãýòûì ñïîñàáàì ïðàç êàðîòê³ ÷àñ â¸ñê³ íàøû ìåë³ á ó ñâà³ì êîëå ïàòðýáíûõ ðàìåñí³êà¢, à ðàçàì ³ íàñòà¢í³êà¢, êàë³ íå ÿ¢íûõ òîòàéíûõ, à øòî íàéâàæíåé ëþäçåé ñóìëåííûõ ïðûíöûïà¢.

Ãýòàÿ ïðàöà íå ïàâ³ííà áûëà í³êîë³ ïåðàïûíÿööà. Âûí³ê³ ÿå íà Ë³òâå ïðàÿâ³ë³ñÿ ¢ ÷àñ ïà¢ñòàííÿ ³ ¢ äàíîñ³íàõ äà ÿãî íàøûõ ìóæûêî¢ ³ ïðû ïåðøûõ âûáàðàõ ó Äóìó[312] ¢ àäêàçå òàãî æ ë³òî¢ñêàãà õëîïöà: *“Íå çÿì³ áîëüø, à âàø ðîçóì íàì ïàòðýáíû”.*

Äóìêó ñóìåñíàé íÿñïûííàé ïðàöû ïàääà¢ Ôðà[íö³øàê] Äàë[å¢ñê³], àëå Êðàé íàø ëþá³ìû áû¢ ÿå âûêàí࢖àì. Ó õóòê³ì ÷àñå ¢ñÿ Ë³òâà àðãàí³çàâàëàñÿ, à áà÷à÷û íåàáõîäíàñöü ïàñòàÿííàãà ïàðàçóìåííÿ ïà ïðàïàíîâå Ôðàíö³øêà ¢ñòàíàâ³ëà Öýíòðàëüíû Êàì³òýò[313], ÿê³ ñêëàäà¢ñÿ ç Ôðàíö³øêà Äàëå¢ñêàãà (Àëÿêñàíäð óæî ïàì¸ð), Àíòîí³ÿ ßë³íñêàãà, Àëÿêñàíäðà Àñêåðê³, ²ãíàöûÿ Ëàïàö³íñêàãà ³ Àñêàðà Âàãíåðà. Êðàé àæûâ³¢ñÿ, öåøû¢ñÿ íàäçåÿé ïðàöû, õîöü ïàâîëüíàé, àëå êàðûñíàé. Àðãàí³çî¢âà¢ñÿ, âûá³ðà¢ ëþäçåé äàâåðó - êîëû ³ êîëê³ ïàøûðàë³ ìàðàëüíàñöü, ëàä, àø÷àäíàñöü, ó ñòðûìàíàñöü, âåäû ³ ïðàöó. **Ìýòà - ñâàáîäà Áàöüêà¢ø÷ûíû**. Êàá äàéñö³ âûí³êîâà äà ãýòàé ìýòû, òðýìàöü ãðàìàäñòâà àä çìîâà¢ ³ çà¢÷àñíûõ ïà¢ñòàííÿ¢.

(Ïðàöÿã ó íàñò. íóìàðû.)

[307] Àäýñê³ ë³öýé - ó Àäýñå ñÿðýäíÿÿ øêîëà ³ ïàíñ³¸í äëÿ õëîïöà¢, ñòâîðàíûÿ ïàä àïåêàé ãóáåðíàòàðà Ðûõåëÿ (Richelieu), àä 1837 ã. âûøýéøàÿ øêîëà, àä 1862 ã. Íàâàðàñ³éñê³ ¢í³âåðñ³òýò.

[308] Ó 1857 ã. ïà äàðó÷ýíí³ ãåí.-ãóáåðíàòàðà Íàç³ìàâà ³ ñà çãîäû ìàðøàëêà¢ øëÿõòû ¢ Â³ëåíñêàé, Êîâåíñêàé ³ Ãàðàäçåíñêàé ãóá. óòâîðàíû òàê çâ. êàì³òýòû äëÿ ¢ëàäæàííÿ íîâûõ ³íâåíòàðíûõ ïðàâ³ëà¢, ñêëàäçåíûÿ ç ìàðøàëêà¢ ³ çåìë³ëà¢ëàäàëüí³êà¢. Öàð ïàçíà¸ì³¢ñÿ ç âûí³êàì ïðàö êàì³òýòà¢ ³ äàçâîë³¢ íà ñêë³êàííå ãóáåðíñê³õ êàì³òýòà¢ ïà ïàëÿïøýíí³ áûòó ñÿëÿí, ÿê³ÿ ìåë³ ðàñïðàöàâàöü ïðàåêò àäìåíû ïðûãîíó.

[309] Øëÿõòà ¢ íàäçå³ íà àäíà¢ëåííå ¢í³âåðñ³òýòà âûäàëà òàê çâ. Àëüáîì (“Na pamiatku pobytu Najjasniejszego cesarza Jego Mosci w Wilnie 6 i 7 wrzesnia 1858”) ç òâîðàì³ ó ò.ë. Õîäçüê³ ³ Àäûíöà, ïðûíÿòû íåãàòû¢íà ç íàãîäû ëàÿëüíàãà çìåñòó.

[310] Íàçâà âåðøà Àäûíöà “Przyjdz Krolestwo Boze!”. Öàð íàçâàíû *“äçåäç³÷àì äóìê³ ³ ëþáîâ³ ßãåëîíà¢”, “áàöüêàì íàðîäà”.*

[311] Â³ëåíñê³ ãóáåðíñê³ ñîéì³ê ÿø÷ý ¢ Õ.1855 ã. ïàäðûõòàâà¢ àäðàñ äà öàðà, ó ÿê³ì ó ò.ë. ïðàñ³¢ ïðà âÿðòàííå Â³ëåíñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà. Àäðàñ, ïàäï³ñàíû ïàâÿòîâûì³ ³ ìàðøàëêàì³, äàéøî¢ äà ðóê Àëÿêñàíäðà 22, àëå íåàäêðûòû êàíâåðò ç àäðàñàì àäàñëàë³ ¢ Â³ëüíþ. Ïàäðûõòî¢ê³ àäðàñà ç ïðîñüáàé àá àäíà¢ëåíí³ ¢í³âåðñ³òýòà ³ âÿðòàííÿ ¢ øêîëû ïîëüñêàé ìîâû çàæàäàëà øëÿõòà, ñàáðàíàÿ íà â³ëåíñê³ì ñîéì³êó íà ïà÷àòêó 1859 ã, à òàêñàìà íà ìåíñê³ì, âîñåíüþ 1859 ã. Äà ïåðàäà÷û àäðàñà, àäíàê, íå äàéøëî. Êîâåíñêàÿ ³ â³ëåíñêàÿ øëÿõòà ç ³í³öûÿòûâû ßêóáà Ãåéøòàðà ïàäðûõòàâàëà íîâû àäðàñ ç ïà¢òàðýííåì ïàïÿðýäí³õ ïðîñüáà¢ ³ íàìåðûëàñÿ ÿãî ¢ðó÷ûöü öàðó ïàä ÷àñ ÿãî ïà¢òîðíàãà ïîáûòó ¢ Â³ëüí³ (15.Õ.1860). Àëÿêñàíäð 22 àäíàê ïðûíÿöü àäðàñ àäìî³¢ñÿ ³ âûêàçà¢ âÿäîìûÿ ñëîâû, ÿê³ÿ àáóðûë³ ë³òî¢ñêóþ ãðàìàäñêàñöü.

[312] Ïåðøûÿ âûáàðû ¢ àááàø÷àíóþ ìàí³ôåñòàì àä 30.Õ.1905 ã. Äçÿðæà¢íóþ Äóìó àäáûë³ñÿ ¢ 1906 ã., ó ³õ óçÿë³ ¢äçåë òàêñàìà ³ æûõàðû çàõîïí³õ ãóáåðíÿ¢ Ðàñ³³.

[313] Ó âûáðàíû íà ç’åçäçå áåëûõ (²Õ.1862) íîâû êàì³òýò ¢âàéøë³: Â³êòàð Ñòàæýíñê³ (Ñòàðýíñê³), Ñòàí³ñëà¢ Çûáåðã-Ïëÿòýð, ßêóá Ãåéøòàð, Àëÿêñàíäð Àñêåðêà, Àíòîí³ ßë³íñê³ ³ Ôðàíö³øàê Äàëå¢ñê³.

Ì³íó¢ 2018 ãîä - ïåðøû Ãîä ìàëîé ðàäç³ìû

Ì³ãîâà

Àëÿêñàíäð Êðîé,
ñÿáàð ñàäîâàãà òàâàðûñòâà "Ì³ãîâà"
³ ñÿáàð àáëàñíîé Ðàäû ÒÁÌ

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ¢ ïàïÿðýäí³ì íóìàðû.)

Àäíà÷àñîâà êðàÿçíà¢öû äàïðàöàâàë³ ýñê³ç êðàÿçíà¢÷à-òóðûñòû÷íàãà ìàðøðóòó "Ïðûí¸ìàíñê³ì³ øëÿõàì³ àêàäýì³êà ß. Êàðñêàãà" ç óë³êàì íîâûõ ã³ñòàðû÷íûõ çâåñòàê. Çàêóï³ë³ ôàðáû äëÿ ìàëþíêà¢ ³ òýêñòà¢. Çàïðàñ³ë³ ïðàç ³íòýðíýò ìàñòàêà, ÿãî ìîæíà çíàéñö³ ³ ñÿðîä ñâà³õ ñàäàâîäà¢, ìîæíà ïàøóêàöü ïðàç çíà¸ìûõ. Ïðàöà ìàñòàêà ïà ïðàöÿãëàñö³ ñàìàÿ äî¢ãàÿ, òàìó ëåïø äàìî¢öà çà àïëàòó. Ìû ñàáðàë³ ãðîøû ³ çàïðàñ³ë³ ñòóäýíòêó. Ñóìà 300 ðóáë¸¢, ÿêóþ ¢äàëîñÿ ñàáðàöü çàõàÿðàâàíûÿ¢ äîáðûõ ëþäçåé ³ ¢ëàñíàé ê³øýí³. Êàí÷àòêîâû ðàçë³ê ç ìàñòà÷êàé áû¢ 350 ðóáë¸¢ ³ äàäàòêîâûÿ ãðîøû íà òðàíñïàðò. Ë³çàâåòà Á³ðóêîâà, ç âåðàñíÿ äðóãàêóðñí³öà ç ÃðÄÓ, êàëÿ òðîõ òûäíÿ¢ ìàëÿâàëà íà ñöåíàõ ïðûïûíêà çàäóìàíàå ³ ïåðøàÿ øìàò íîâàãà äàâåäàëàñÿ äëÿ ñÿáå ïðà òóòýéøóþ ã³ñòîðûþ ³ ëþäçåé. Ñ¸ííÿ ³íøûÿ ñÿáðû òàâàðûñòâà ïðîñÿöü äàöü ³íôàðìàöûþ ïðà âÿäîìûõ ìÿñöîâûõ ëþäçåé. Ñàäàâîäû ïðàâÿë³ âå÷àðûíó, ïðûñâå÷àíóþ Àïàíàñó Öûõóíó. Ïëàíóåì ç âÿñíû ïàâåñ³öü êàðòîê³ÿ íàðûñû ïðà ³íøûõ ìÿñöîâûõ íàñòà¢í³êà¢, ïàýòà¢ íà ³íôàðìàöûéíûõ ñòýíäàõ òàâàðûñòâà. Àäìûñëîâà ïðûÿçäæàëà Ãàðàäçåíñêàå òýëåáà÷àííå³çäûìàëà ïðàöó ìàñòà÷ê³, áðàë³ ³íòýðâ'þ. Ó ïðàãðàìå "×åìïäàí" Ãàðàäçåíñêàãà òýëåáà÷àííÿ çà 22 ë³ïåíÿ 2018 ãîäà ãýòà ìîæíà ¢áà÷ûöü. Íà ðýñòà¢ðàöûþ, çáîð ³ äàïðàöî¢êó çðîáëåíûõ ðàíåé êðàÿçíà¢÷ûõ ìàòýðûÿëà¢, óäàñêàíàëüâàííå ýñê³çó ³ ìàñòàöêàå àôàðìëåííå ïðûïûíêà ñïàòðýá³ëàñÿ ïà¢òàðà ìåñÿöà âàëàíöåðñêàé ³ íà¸ìíàé ïðàöû.

Ïåðàïûíàê ó ïðàöû

Ñöÿíà ïðûñâå÷àíà ²ëü³ Ñÿíüêî

Øòî íàìàëÿâàë³ íà ñöåíàõ?

Íà áàêàâîé ñöÿíå ïàðòðýò Ãåðîÿ Ñàöûÿë³ñòû÷íàé ïðàöû, øìàòãàäîâàãà ñòàðøûí³ ÑÂÊ "Àáóõàâà" Ñÿíüêî ²ëü³ Ïÿòðîâ³÷à, ÿê³ ¢ 2017ãîäçå ïàê³íó¢ ãýòû ñâåò. Ãàäû æûööÿ ³ ìåñöà íàðàäæýííÿ. Çâåðõó ïàðòðýòà - ëÿòó÷û áóñëå, ç ëåâàãà áîêó âåðø çàñëóæàíàãà íàñòà¢í³êà Áåëàðóñ³ Àïàíàñà Öûõóíà ïðà êðàé íàø ðîäíû, êðàé ãåðîÿ¢... Ç í³çó ïàðòðýòà - æûòíÿâàå ïîëå ÑÂÊ "Àáóõàâà".

Ñöåíû ïàäðûõòàâàíû äëÿ ïðàöû ìàñòàêà

Óíóòðû ïðûïûíêà íà öýíòðàëüíàé ñöÿíå-êàðòà òóðûñòû÷íàãà ìàðøðóòà "Ïðûí¸ìàíñê³ì³ øëÿõàì³ àêàäýì³êà ß. Êàðñêàãà", ïàðòðýò àêàäýì³êà, ãàäû æûööÿ ³ ìåñöà íàðàäæýííÿ. Òóð ìàðøðóòó ïðàõîäç³öü ïðàç íàñåëåíûÿ ïóíêòû, ðý÷³. Íàñåëåíûÿ ïóíêòû òóðûñòû÷íàãà ìàðøðóòà, äçå áûâࢠ³ çá³ðࢠáåëàðóñê³ÿ äóõî¢íûÿ ñêàðáû àêàäýì³ê ß. Êàðñê³ ïàçíà÷àíû ç äàòàé çàñíàâàííÿ. Ïðàç ãýòûÿ íàñåëåíûÿ ïóíêòû ìîæíà åõàöü íà ðîâàðû, ³ñö³ ïåøøó ³, êàíåøíå, íà à¢òàìàá³ë³ (à¢òîáóñå). Äàðý÷û, ðî¢íà 100 ãàäî¢ íàçàä, ó ë³ñòàïàäçå 1918 ãîäà ïðàôåñàð ß¢õ³ì Êàðñê³ áû¢ ïðûçíà÷àíû íà÷àëüí³êàì àêðóã³ íàðîäíàé àñâåòû ¢ Ìåíñêó, äçå ïðàöàâࢠðàçàì ç Â. ²âàíî¢ñê³ì ³ Á. Òàðàøêåâ³÷àì. Òàìó òóðûñòû÷íû ìàðøðóò, äçå áûâࢠ³ ïðàöàâࢠàêàäýì³ê ß. Êàðñê³, ìîæíà ïàøûðàöü íåòîëüê³ íà Áåëàñòî÷÷ûíó ³ Âàðøàâó, àëå ³ íà Ìåíñê, ³ äàëåé íà ¢ñõîä ³ ïî¢íà÷ Áåëàðóñ³…

Ñöÿíà ìÿñöîâûõ êíÿç¸¢, íàñòà¢í³êà¢, ïàýòà¢, ïàòðû¸òà¢

Àêðàìÿ ã³ñòîðû³ öýðêâࢠ³ êàñö¸ëࢠ, ñ³íàãîã ó íàñåëåíûõ ïóíêòàõ ïà ìàðøðóöå âåëüì³ âàæíà íàãàäâàöü ïðà ö³êàâûõ ëþäçåé, ÿê³ÿ ¢æî àäûøë³ ¢ ëåïøû ñâåò - ãýòà íàéïåðø âÿäîìûÿ íàñòà¢í³ê³, ïàýòû, ìÿñöîâûÿ ïàòðû¸òû, ïðàäïà¢æàëüí³ê³ çá³ðàííÿ äóõî¢íûõ áåëàðóñê³õ ñêàðáà¢-ñëîâà¢. ßíû ïàê³íóë³ ñâîé ñëåä ó êóëüòóðû ³ àñâåöå íàøàãà êðàþ, ó àáàðîíå íàøàé çÿìë³. Òàìó ìû íàìàëÿâàë³ ïàðòðýòû ìÿñöîâûõ ëþäçåé, ïàä ïàðòðýòàì³ íàï³ñàë³ ïðîçâ³ø÷û ³ äàòû æûööÿ ³íøûõ ö³êàâûõ, çíàêàâûõ ìÿñöîâûõ àñîáࢠ. Çâåðõó, íàä ïàðòðýòàì³ íàï³ñàë³ ðàäîê áåëàðóñêàãà êëàñ³êà ë³òàðàòóðû ß. Êîëàñà *"Íÿìà ¢ ÷àëàâåêà í³÷îãà ïðûãîæýé ³ äàðàæýé çà ðàäç³ìó…."*

Òðýöÿÿ ñöÿíà ç ïðàâàãà áîêó-ÿø÷ý àäç³í áåëàðóñê³ ñ³ìâàë ïàìÿö³ - âàëîøê³ (âàñ³ëüê³) ¢ ïàìÿöü àá ìÿñöîâûõ ëþäçÿõ, ïðà ÿê³õ óçãàäàíà íà ¢ñ³õ òðîõ ñöåíàõ.

Çâåðõó ïàì³æ áåëàðóñê³ì àðíàìåíòàì íà ïðûïûíêó íàï³ñàíà"Ñàäîâàå òàâàðûñòâà "Ì³ãîâà".

Êàë³ íåõòà çíîéäçå áàãàòûõ ôóíäàòàðࢠ, âûéãðàå íåéê³ ãðàíò, òî ìîæíà çðàá³öü çíà÷íà ëåïø çà íàñ, äëÿ ïðûêëàäó ðà³ì ïàãëÿäçåöü ó³íòýðíýöå ïðûïûíàê ó â¸ñöû Ë³òî¢êà Íàâàãðàäñêàãà ðà¸íà. Ãýòû ïðûïûíàê ïàêóëü ñàìû ïðûãîæû ¢ Áåëàðóñ³ ³ ïðûñâå÷àíû òâîðó Àäàìà Ì³öêåâ³÷à "Ãðàæûíà".

(Çàêàí÷ýííå ¢ íàñò. íóìàðû.)

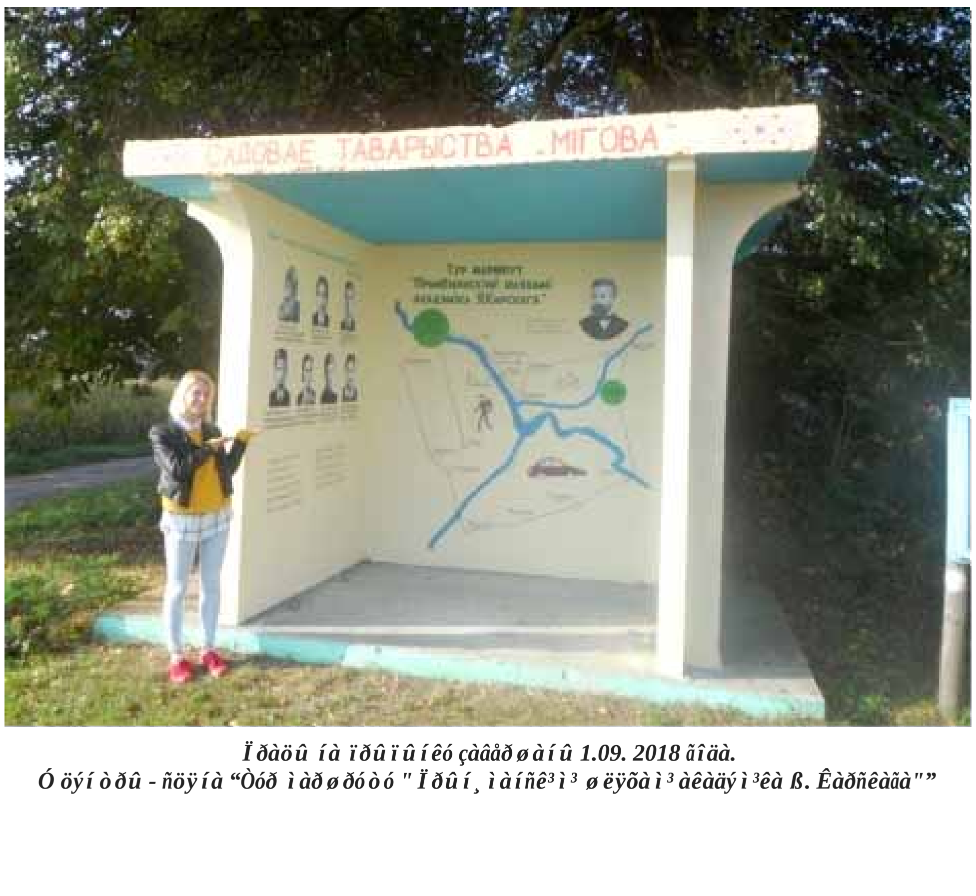

Ïðàöû íà ïðûïûíêó çàâåðøàíû 1.09. 2018 ãîäà.
Ó öýíòðû - ñöÿíà “Òóð ìàðøðóòó "Ïðûí¸ìàíñê³ì³ øëÿõàì³ àêàäýì³êà ß. Êàðñêàãà"”

¹ 3 (1414) 16 ÑÒÓÄÇÅÍß 2019 ã.

Наша слова

Ãîäó ìàëîé ðàäç³ìû ïðûñâÿ÷àåööà

Ñòàðàäàâ¢íÿÿ ñïàä÷ûíà Ë³äñêàãà êðàþ ÷àêàå âàñ!

Ë³äñê³ êðàé - íàøà ìàëàÿ ðàäç³ìà! À øòî ìû âåäàåì ïðà ÿå? ßêàÿ ïðûðîäà íàâîêàë íàñ? ßêóþ ñïàä÷ûíó ïàê³íóë³ íàì ïðîäê³? ×ûì ìû ïàâ³ííû ãàíàðûööà ³ øòî àáàâÿçàíû çàõàâàöü äëÿ áóäó÷ûõ ïàêàëåííÿ¢? Íà ¢ñå ãýòûÿ ïûòàíí³ âûðàøûë³ çíàéñö³ àäêàçû íàâó÷ýíöû 6-7 êëàñà¢ ÑØ ¹ 11 ã. Ë³äû, ÿê³ÿ íàê³ðàâàë³ñÿ ¢ ïàäàðîææà ïà ðîäíûì êðà³.

Çà äçåíü þíûÿ êðàÿçíà¢öû íàâåäàë³ äçåñÿöü íàñåëåíûõ ïóíêòà¢, ÿê³ÿ âÿäóöü ñâàþ ã³ñòîðûþ íå àäíó ñîòíþ ãàäî¢. Ó ìàðøðóò ïàåçäê³ ¢âàéøë³ òàê³ÿ â¸ñê³, ÿê Äàêóäàâà - Ì³íîéòû - Ãàí÷àðû - Áåë³öà - Çáëÿíû - Ãîëäàâà - Ëåñí³ê³ - Áàáðû - Òàðíîâà - Áåëàãðóäà. Êàë³ ïðàâåñö³ ë³í³þ íà êàðöå, òî ìîæíà çà¢âàæûöü, øòî àòðûìë³âàåööà ïÿðñö¸íàê. ² íà ñàìîé ñïðàâå, "çàëàòû ïÿðñö¸íàê" Ë³äñêàãà êðàþ, òàìó øòî ¢ êîæíûì íàñåëåíûì ïóíêöå ¸ñöü ïîìí³ê³ ã³ñòîðûêà-êóëüòóðíàé ³ ïðûðîäíàé ñïàä÷ûíû.

Ïåðøûì íàñåëåíûì ïóíêòàì ìàðøðóòó ñòàëà â¸ñêà Äàêóäàâà. Ïàçíà¸ì³ööà ç ã³ñòîðûÿé â¸ñê³ øêîëüí³êàì äàïàìàãë³ ìÿñöîâûÿ æûõàðû, ÿê³ÿ ñóñòðàêàë³ äçÿöåé. Ñâÿòëàíà Àëÿêñååâíà Àãàðêà, ó ì³íóëûì íàñòà¢í³ê ã³ñòîðû³, ïàêàçàëà ³ ðàñêàçàëà, íà ïåðøû ïîãëÿä, ïðà íåïðûêìåòíû àá'åêò, ÿê³ çíàõîäç³ööà ïðû ¢åçäçå ¢ â¸ñêó ç òðàñû Ìåíñê-Ãðîäíà. Àëå ñàïðà¢äíûÿ çíà¢öû ã³ñòîðû÷íàé ñïàä÷ûíû ðàçóìåþöü, íàêîëüê³ çíà÷íûì äëÿ íàñ, ë³äçÿí, ç'ÿ¢ëÿåööà ãýòàå ìåñöà, òàìó øòî ÿíî ¢êëþ÷àíà ¢ ñï³ñ Ñóñâåòíàé ñïàä÷ûíû ÞÍÅÑÊÀ ³ ç'ÿ¢ëÿåööà àäíûì ç ïóíêòà¢ ãåàäýç³÷íàé Äóã³ Ñòðóâå.

Êàëÿ öàðêâû Íàðàäæýííÿ Ïðàñâÿòîé Áàãàðîäç³öû øêîëüí³êà¢ ñóñòðýëà ²ðûíà Óëàäç³ì³ðà¢íà Ìàðêåâ³÷, ïðûõàäæàíêà õðàìà, à ¢ ì³íóëûì òàêñàìà íàñòà¢í³ê Äàêóäà¢ñêàé øêîëû. ßíà ïàçíà¸ì³ëà ç ã³ñòîðûÿé ïðàâàñëà¢íàãà õðàìà ³ øàíàâàíûì³ àáðàçàì³, ÿê³ÿ àáåðàãàþöü â¸ñêó ³ ÿå æûõàðî¢. Òàêñàìà íàâó÷ýíöû ïà÷óë³ ïðà äçåéíàñöü ïàðòûçàíñêàãà àòðàäà "²ñêðà", êàë³ íàâåäàë³ ìåñöà ïàõàâàííÿ ¢äçåëüí³êà¢ Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíû. Àñàáë³âûì ãîíàðàì ìÿñöîâûõ æûõàðî¢ ç'ÿ¢ëÿåööà ðýñïóáë³êàíñê³ á³ÿëàã³÷íû çàêàçí³ê "Äàêóäà¢ñê³". Êîæíû ë³äçÿí³í âåäàå, øòî ¢ áàëîòàõ çàêàçí³êà ðàñòóöü æóðàâ³íû. Àäïðàâ³ööà ïà ³õ ó øêîëüí³êà¢ ÷àñó íå áûëî, àëå ïàëþáàâàööà ïðûðîäàé çìîã êîæíû, ïàêóëü à¢òîáóñ íàê³ðî¢âà¢ñÿ äà äðóãîãà íàñåëåíàãà ïóíêòà, â¸ñê³ Ì³íîéòû.

Ó 90-ÿ ãàäû ÕÕ ñòàãîäçÿ ñòàðàííÿì³ ñâÿòàðà àéöà ²ààíà Ìÿíäç³ëà ó Ì³íîéòàõ áû¢ ïàáóäàâàíû õðàì, àñâå÷àíû ¢ ãîíàð Ñâÿòîãà Ïðàïàäîáíàãà Åë³ñåÿ Ëà¢ðûøà¢ñêàãà. Àá ã³ñòîðû³ öàðêâû ³ ïðà æûöö¸ ñâÿòàðà õëîïöû ïà÷óë³ ìåíàâ³òà ëÿ ñöåí õðàìà, äçå ³ ïàõàâàíû àéöåö ²ààí.

Íå çìàãë³ íå çàåõàöü øêîëüí³ê³ ¢ â¸ñêó Ãàí÷àðû. Ñ¸ííÿ ¢ ãýòûì íàñåëåíûì ïóíêöå çíàõîäç³ööà ñàìû ñòàðàæûòíû ïðàâàñëà¢íû õðàì Ë³äñêàãà ðà¸íà - Ñâÿòà-Ïàêðî¢ñêàÿ öàðêâà. Ïðû ¢âàõîäçå ¢ öàðêâó ðàçìåø÷àíà ìåìàðûÿëüíàÿ äîøêà Ì³êàëàþ Óñï³íîâ³÷ó. Ñâÿòàð ñëóæû¢ ó õðàìå ¢ ãàäû Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíû, íåàäíîé÷û ¸í äàïàìàãà¢ ïàðòûçàíàì. Àëå ïàñëÿ âàéíû ÿãî àðûøòàâàë³ çà "àíòûñàâåöêóþ" äçåéíàñöü. Ëÿ ¢âàõîäó íà òýðûòîðûþ õðàìà çáóäàâàíû ïàêëîííû êðûæ ó ïàìÿöü àá ïðîòà³åðý ²ààíå Ìÿíäç³ëå, ÿê³ ñëóæû¢ ó ãýòûì õðàìå áîëüø çà 30 ãàäî¢.

×àöâ¸ðòûì íàñåëåíûì ïóíêòàì ñòà¢ àãðàãàðàäîê Áåë³öà. Ïðà ÿãî ã³ñòîðûþ þíûÿ êðàÿçíà¢öû ïà÷óë³ ïàä÷àñ ýêñêóðñ³³ ¢ ã³ñòîðûêà-ýòíàãðàô³÷íû ìóçå³ "Ñïàä÷ûíà" Áåë³öêàé øêîëû. Òàêñàìà øêîëüí³ê³ ¢áà÷ûë³ òàê³ÿ ã³ñòîðûêà-êóëüòóðíûÿ àá'åêòû, ÿê ïðàâàñëà¢íàÿ öàðêâà Óçâ³æàííÿ Ñâÿòîãà Êðûæà, êàòàë³öêàÿ êàïë³öà ç ïàõàâàííÿì³ ÕIÕ ñòàãîäçÿ, ìóðàâàíû êàñö¸ë Ñâÿòîãà ïàêðîóò³êà Þðûÿ, áðàöêàÿ ìàã³ëà 20 ÷ûðâîíààðìåéöà¢ ³ ïàðòûçàí, ÿê³ÿ çàã³íóë³ ¢ ãàäû Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíû, ïàìÿòíû çíàê ëÿ äàðîã³ Ë³äà-Ñëîí³ì ðàññòðàëÿíûì áåë³öê³ì ÿ¢ðýÿì.

Ïÿòûì íàñåëåíûì ïóíêòàì ìàðøðóòó ñòàëà â¸ñêà Çáëÿíû. Ãàëî¢íû ïîìí³ê àðõ³òýêòóðû ³ äóõî¢íàñö³ â¸ñê³ - ãýòà Ñâÿòà-Ïàêðî¢ñêàÿ öàðêâà. Ïàä÷àñ íàâåäâàííÿ õðàìà íàâó÷ýíöû íåòîëüê³ ïàçíà¸ì³ë³ñÿ ç Ñâÿòà-Ïàêðî¢ñêàé öàðêâîé, àëå ³ ïà¢äçåëüí³÷àë³ ¢ äóõî¢íàé ãóòàðöû ç íàñòàÿöåëåì õðàìà àéöîì Ãåîðã³åì.

Ãîëäàâà, íàñòóïíû íàñåëåíû ïóíêò, çà¢ñ¸äû áû¢ öýíòðàì äóõî¢íàñö³ íàøàãà ðà¸íà. ßø÷ý ¢ ÕVII ñòàãîäçåò óò ïðàâîäç³ë³ñÿ ê³ðìàøû. Ó òîé ÷àñ íà ñðîäê³ ìÿñöîâàãà ïàìåø÷ûêà áûëà ïàáóäàâàíà öàðêâà. Ñó÷àñíàÿ öàðêâà áûëà ïàñòà¢ëåíà ¢ 1793-95 ãã. íà ñðîäê³ Ôåë³êñà Âàæûíñêàãà ³ àñâå÷àíà ¢ ãîíàð Íàðàäæýííÿ Ïðàñâÿòîé Áàãàðîäç³öû. Äà 1834 ãîäà öàðêâà áûëà ¢í³ÿöêàé. ßø÷ý âÿäîìà, øòî íà òûì ìåñöû, äçå öÿïåð çíàõîäç³ööà öàðêâà, ðàíåé áû¢ ìóæ÷ûíñê³ ìàíàñòûð. Ñó÷àñíû õðàì ïàáóäàâàíû ç äðýâà ³ ç'ÿ¢ëÿåööà ïîìí³êàì íàðîäíàãà äðà¢ëÿíàãà äîéë³äñòâà, ÿê³ àõî¢âàåööà äçÿðæàâàé, ÿê ³ ¢ñå õðàìû, ÿê³ÿ ìû íàâåäàë³ ¢ ãýòû äçåíü. Ñ¸ííÿ òóò ïðàöÿãâàþöü âåñö³ ëåòàï³ñ ïðà æûöö¸ ïðûõîäó ³ áåðàæë³âà çàõî¢âàþöü àáðàç Ãîëäà¢ñêàé Áîæàé Ìàö³. Ó öýíòðû â¸ñê³ ìû íàâåäàë³ ïîìí³ê çàã³íóëûì àäíàâÿñêî¢öàì ó ãàäû Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíû.

Â¸ñêà Ëåñí³ê³ - ñ¸ìû íàñåëåíû ïóíêò ìàðøðóòó. Ìíîã³ÿ ë³äçÿíå âåäàþöü, øòî ãýòàÿ â¸ñêà ç'ÿ¢ëÿåööà ñÿñòðîé áåëàðóñêàé â¸ñê³ Õàòûíü. Ïà÷óöü ã³ñòîðûþ òûõ òðàã³÷íûõ ïàäçåé øêîëüí³ê³ çìàãë³ ç âóñíà¢ íàâó÷ýíê³ 6 "Á" êëàñà ÑØ ¹ 11 Äàð'³ Áóêàâåö, ÿêàÿ ¢ ì³íóëûì ãîäçå ïðàöàâàëà íàä äàñëåäàâàííåì "Â¸ñêà Ëåñí³ê³ Ë³äñêàãà ðà¸íà - ñòàðýéøàÿ ñÿñòðà Õàòûí³..." ó ðàìêàõ ðýñïóáë³êàíñêàãà êîíêóðñó "Äàðîãàì³ ïàìÿö³".

Äàëåé ó íàøûì ìàðøðóöå áûëà â¸ñêà Áàáðû. Ïàçíà¸ì³ööà ç íåâÿë³ê³ì íàñåëåíûì ïóíêòàì, äçå ñ¸ííÿ ïðàæûâàå 11 ÷àëàâåê, õàöå¢ êîæíû êðàÿçíà¢öà íàøàé ïàåçäê³. ×àìó? Òëóìà÷ýííå âåëüì³ ïðîñòàå. Ïà-ïåðøàå, ñ¸ííÿ ¢ â¸ñöû çàõàâàëàñÿ ³ äçåéí³÷àå ïðàâàñëà¢íàÿ öàðêâà, ïàáóäàâàíàÿ ÿø÷ý ¢ 1810 ãîäçå. Çà ÷àñ ñâàéãî ³ñíàâàííÿ ñöåíû öàðêâû ¢áà÷ûë³ øìàò ïåðàìåíà¢ ³ âàêîë ñÿáå, ³ ¢íóòðû. ßê çìîã çàõàâàööà äðà¢ëÿíû õðàì, äëÿ ¢ñ³õ çàñòàåööà çàãàäêàé. À âîñü ìÿñöîâûÿ æûõàðû ðàñïàâÿäàþöü, øòî íà áóäà¢í³öòâà öàðêâû âûá³ðàëàñÿ õâîÿ âåëüì³ ïàòðàáàâàëüíà: äðýâû ïðûâîç³ë³ ç äðóãîãà áåðàãà Í¸ìàíà, áî ë³÷ûë³, øòî òàì ëåñ ìàöíåé. Ñåê³ë³ äðýâû ç³ìîé, äû ³ òî òûÿ, ç ÿê³õ íå çá³ðàë³ ñìàëû. ², âÿäîìà, çàõàâàöü áóäûíàê õðàìà äà íàøûõ äç¸í äàïàìàãëà âåðà, ç ÿêîé ïðîäê³ áóäàâàë³ ÿå. Ïà-äðóãîå, ïîáà÷ ðàñöå äâóõñîòãàäîâû äóá-âîëàò, äàíàãîäàê õðàìà. Óáà÷ûöü òàêîãà âîëàòà ¢ íàøûõ êðàÿõ âÿë³êàÿ ðýäêàñöü. Ïà-òðýöÿå, íà öàðêî¢íàé òýðûòîðû³ ¢æî øìàò ãàäî¢ çàõî¢âàåööà êàìåíü-ñëåäàâ³ê. ßê ñöâÿðäæàå ìÿñöîâàÿ ëåãåíäà, ñëåä ïàê³íóëà ñàìà Áîæàÿ Ìàö³.

Äàëåé äàðîãà ïðûâÿëà íàñ ó â¸ñêó Òàðíîâà, â³ç³òíàé êàðòêàé ÿêîé ç'ÿ¢ëÿåööà äîì-ñÿäç³áà Ìà¢ðàñà, ïàáóäàâàíàÿ ¢ 80-ÿ ãàäû 19 ñòàãîäçÿ. Ñ¸ííÿ ãýòà æûëû äîì, äçå æûâóöü ëþäç³. Ç ã³ñòîðûÿé â¸ñê³ íàñ ïàçíà¸ì³¢ ¢ ã³ñòîðûêà-êðàÿçíà¢÷ûì ìóçå³ "Ñïàä÷ûíà" Òàðíî¢ñêàé øêîëû íàñòà¢í³ê ã³ñòîðû³ Àëÿêñàíäð ²îñ³ôàâ³÷ Ðà¢êî. Ó â¸ñöû ¢ñòàíî¢ëåíû äâà ïîìí³ê³ àäíàâÿñêî¢öàì, ÿê³ÿ çàã³íóë³ ¢ ãàäû Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíû. Ïðû ïàä'åçäçå äà ð. Äç³òâà íàøó ¢âàãó ïðûöÿãíó¢ ÿø÷ý àäç³í ïîìí³ê, óñòàëÿâàíû, ÿê àêàçàëàñÿ, íà ìåñöû ã³áåë³ ÷àëàâåêà, ÷û¸ ³ìÿ íîñ³öü ÿø÷ý àäíà ç âóë³ö íàøàãà ãîðàäà - êàìàíäç³ðà 86 êàâàëåðûéñêàãà ïàëêà À.Ô. Òðóõàíàâà.

Äçÿñÿòûì íàñåëåíûì ïóíêòàì ïàäàðîææà ïà íàøàé ìàëîé ðàäç³ìå ñòàëà â¸ñêà Áåëàãðóäà. Øòî çàö³êàâ³ëà äçÿöåé íà ãýòû ðàç, äûê ãýòà çíàê "Ñåë³ø÷à ïåðûÿäó ñÿðýäíÿâå÷÷à". Àìàëü óñå âàíäðî¢öû àïûíóë³ñÿ ¢ïåðøûíþ íà òàê³ì ìåñöû. Àëå âÿäîìû ãýòû íàñåëåíû ïóíêò ñâà³ì àðõ³òýêòóðíûì ïîìí³êàì - êàñö¸ëàì Ñâÿòîãà Ì³õà³ëà, ïàáóäàâàíûì ¢ 1908 ãîäçå íà ìåñöû äðà¢ëÿíàãà õðàìà 1609 ãîäà ¢ ðàìàíà-ãàòû÷íûì ñòûë³. Íå çà¢âàæûöü ÿãî âåëüì³ íà ¢çâûøøû ëÿ ðàê³ Äç³òâà ïðîñòà íåìàã÷ûìà. Òóò áåðàæë³âà çàõî¢âàåööà ìÿñöîâàøàíàâàíû àáðàç Áåëàãðóäñêàé Áîæàé Ìàö³, ÿê³ çìåø÷àíû ¢ àëòàðû õðàìà. Àáðàç íàë³÷âàå 300-ãàäîâóþ ã³ñòîðûþ. ²ñíóå ëåãåíäà, áûööàì áû àáðàç ïðûïëû¢ íà ãýòàå ìåñöà ïà ðàöý, à ïðàç íåêàòîðû ÷àñ ëþäç³ ïàáóäàâàë³ íà áåðàçå äðà¢ëÿíû êàñö¸ë.

Ïàä÷àñ ýêñêóðñ³³ þíûÿ êðàÿçíà¢öû ÑØ ¹ 11 ã. Ë³äû çìàãë³ ¢áà÷ûöü ³ íàâåäàöü øýðàã ã³ñòîðûêà-êóëüòóðíûõ ïîìí³êà¢ ³ ïðûðîäíûõ àá'åêòà¢. Âó÷í³ ïàñïðàáàâàë³ àäêàçàöü íà ïûòàííå, ç ÷àãî æ ïà÷ûíàåööà ëþáî¢ äà Ðàäç³ìû? Âÿäîìà, ç ëþáîâ³ äà ñâà¸é ìàëîé ðàäç³ìû! Ëþá³öå, øàíóéöå, çàõî¢âàéöå òîå, øòî äàñòàëàñÿ âàì ó ñïàä÷ûíó! À íàâó÷ýíöû ÑØ ¹ 11 ã. Ë³äû çàïðàøàþöü ³ âàñ ïðàéñö³ñÿ ïà ³õ ìàðøðóöå! Ñòàðàäà¢íÿÿ ñïàä÷ûíà Ë³äñêàãà êðàþ ÷àêàå âàñ!

Íàòàëëÿ ÀÍÀØÊÅÂ²×,
íàñòà¢í³öà ÑØ ¹ 11ã. Ë³äû.

Çàñíàâàëüí³ê:
ÒÁÌ ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû.
Ïàñâåä÷àííå àá ðýã³ñòðàöû³ ¹ 908 àä 18 ñíåæíÿ 2009 ã. âûäàäçåíà Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.
Àäðàñ ðýäàêöû³:
231293, Ë³äñê³ ð-í, â. Äàë³íà.
Àäðàñ äëÿ ïàøòîâûõ àäïðà¢ëåííÿ¢:
231282, ã. Ë³äà-2, ï/ñ 7.
Å-mail: naszaslowa@tut.by

Ðýäàêòàð Ñòàí³ñëà¢ Âàöëàâàâ³÷ Ñóäí³ê

Ðýäàêöûéíàÿ êàëåã³ÿ:
Àëåíà Àí³ñ³ì, Þðàñü Áàá³÷, Þëÿ Áàæîê, Ìàðûÿ Áàðàâ³ê, Àëÿêñåé Êàðïåíêà, Ýëà Îë³íà, ²ãàð Ïðàêàïîâ³÷, Àëÿêñåé Ïÿòêåâ³÷, Ñòàí³ñëà¢ Ñóäí³ê, Ïàâåë Ñÿöüêî, Ëþäâ³êà Òà¢ãåíü, Àëåã Òðóñà¢, Äçÿí³ñ Òóøûíñê³, Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³.

http://nslowa.by/ http://naszaslowa.by/
http://pawet.net/ http://kamunikat.org/
http://tbm-mova.by/ http://belkiosk.by/

À¢òàðû öàëêàì àäêàçíûÿ çà ïàäáîð ³ äàêëàäíàñöü ïðûâåäçåíàé ³íôàðìàöû³. Ðýäàêöûÿ ðóêàï³ñû íå âÿðòàå.

Ãàçåòà íàäðóêàâàíà ¢ Ë³äñêàé äðóêàðí³.
231300, ã. Ë³äà, âóë. Ëåí³íñêàÿ, 23.
Âûäàâåö: Óñòàíîâà ³íôàðìàöû³ “Âûäàâåöê³ äîì ÒÁÌ”.
Ãàçåòà ïàäï³ñàíà äà äðóêó 14.01.2019 ã. ó 17.00. Çàìîâà ¹ 5.
Àá’¸ì 2 äðóêàâàíûÿ àðêóøû. Íàêëàä 1500 àñîáí³êà¢.
Ïàäï³ñíû ³íäýêñ: 63865.
Êîøò ïàäï³ñê³: 1 ìåñ.- 2,37 ðóá., 3 ìåñ.- 7,11 ðóá.
Êîøò ó ðîçí³öû: ïà äàìî¢ëåíàñö³.